

SLUŽIMO SE GEOGRAFSKOM KARTOM

GEOGRAFSKA ŠIRINA I DUŽINA

ISHOD: GEO OŠ B. 8. 2.

Razrada ishoda:

- određuje geografsku širinu i dužinu zadanog mjesta na općim geografskim kartama
- koristi se satelitskom navigacijom

PITANJA:

1. Kako određujemo geografsku širinu i geografsku dužinu nekog mjesta?

U/9. Geografsku širinu određujemo od ekvatora (0 stupnjeva širine) prema sjeveru ili jugu (do 90 stupnjeva). Može biti sjeverna ili južna. Geografsku dužinu određujemo od početnog podnevnika (0 stupnjeva dužine) prema istoku ili zapadu (do 180 stupnjeva). Može biti istočna ili zapadna.

2. Odredite geografsku širinu i dužinu sljedećih hrvatskih gradova služeći se geografskom kartom središnje Hrvatske u atlasu: Krapina, Čakovec, Sisak

U/9.-10.

Krapina $46^{\circ} 20' \text{ s.g.š.}$, $15^{\circ} 52' \text{ i.g.d.}$

Čakovec $46^{\circ} 40' \text{ s.g.š.}$, $16^{\circ} 45' \text{ i.g.d.}$

Sisak $45^{\circ} 30' \text{ s.g.š.}$, $16^{\circ} 25' \text{ i.g.d.}$

3. Služeći se geografskom kartom Hrvatske u atlasu navedite imena gradova koji se nalaze na sljedećim koordinatama:

a. $42^{\circ} 40' \text{ s.g.š.}$, $18^{\circ} 07' \text{ i.g.d.}$

b. $45^{\circ} 18' \text{ s.g.š.}$, $18^{\circ} 48' \text{ i.g.d.}$

c. $44^{\circ} 32' \text{ s.g.š.}$, $15^{\circ} 30' \text{ i.g.d.}$

U/9.-10.

a. Dubrovnik b. Vinkovci c. Gospić

4. Što je GPS, kako radi i čemu služi?

U/10.-11. GPS je američki globalni navigacijski satelitski sustav za određivanje geografskog smještaja na Zemlji pomoću signala sa satelita. . Svoj rad zasniva na mreži satelita koji kruže oko Zemlje te stalno radiovalovima odašilju signale.

5. Uz pomoć aplikacije Google maps na vašem pametnom telefonu pratite vaše kretanje od kuće do škole i u bilježnicu geografije opišite trasu kojom se krećete.

Odgovor učenika

MJERILO I NJEGOVA UPOTREBA

ISHOD: GEO OŠ B. 8. 2.

Razrada ishoda:

-koristi se brojčanim mjerilom

PITANJA:

1.Što pokazuje mjerilo karte?

U/12. Mjerilo pokazuje koliko su puta udaljenosti u prirodi umanjene na geografskoj karti.

2. Opišite brojčano, grafičko i opisno mjerilo.

U/12.-13. Brojčano mjerilo izražavamo brojkama u obliku omjera. Broj jedan na lijevoj strani omjera pokazuje jedinicu dužine na karti. Desni broj u omjeru brojčanog mjerila govori nam koliko su puta na jedinice dužine na geografskoj karti umanjene prema istoj dužini u prirodi.. Grafičko mjerilo je crta na kojoj je odgovarajućim dužinama (podiocima) prikazan odnos duljina na karti i u prirodi.

Opisno mjerilo je mjerilo u kojem se umanjenje napiše riječima na geografskoj karti.

3. Izračunajte koliko iznosi udaljenost od 15 cm na topografskoj detaljnoj karti mjerila 1: 100 000?

Udaljenost iznosi 15 kilometra.

4. Izračunajte koliko iznosi zračna udaljenost između Krapine i Rijeke pomoću geografske karte Hrvatske u atlasu.

Odgovor učenika

ELEMENTI TOPOGRAFSKE KARTE

ISHOD: GEO OŠ B. 8. 2.

Razrada ishoda:

- objašnjava elemente topografske karte
- analizira na topografskoj karti elemente prirodne i društvene osnove

PITANJA:

1. Što je topografska karta?

U/14. Topografska karta je karta koja predoduje u prostoru vidljive, osnovne prirodne i društvene sadržaje nekog prostora.

2. U kojim se mjerilima izrađuju detaljne topografske karte?

U/14. Detaljne topografske karte izrađuju se u mjerilima 1:25000, 1:50000 i 1:100000.

3. Navedite osnovne elemente topografske karte.

U/15. Matematički elementi su: koordinatna mreža i okvir karte, mjerilo i ekvidistanca. Geografski elementi su: reljef, vode, vegetacija, naselja, granice, prometnice i pojedini elementi u prostoru.

4. Što je ekvidistanca?

U/16. Ekvidistanca- visinsku razliku između dvije izohipse.

5. Na isječku detaljne topografske karte na stranici 15. u udžbeniku Gea 4. uočite četiri geografska elementa i opišite kako su prikazana.

Odgovor učenika

ORIJENTACIJA U PROSTORU

ISHOD: GEO OŠ B. 8. 2.

Razrada ishoda:

- orijentira se kompasom
- izrađuje jednostavnu skicu kretanja po azimutu
- služi se digitalnim kartama za potrebe planiranja putovanja

PITANJA:

1. Uz pomoć kompasa odredite strane svijeta u vašoj učionici.

Odgovor učenika

2. Opišite postupak orijentiranja topografske karte.

U/18. Topografsku kartu postavljamo u položaj da sjeverna strana njena okvira bude okrenuta prema geografskom sjeveru. Zatim određujemo svoje stajalište na topografskoj karti. Usklađujemo svoje stajalište i strane svijeta na karti sa stajalištem i stranama svijeta u prostoru.

4. Što je azimut?

U/19. Azimut je vodoravni kut mjeren između smjera sjevera i smjera neke točke ili objekta na obzoru ili smjera kretanja.

5. Skicirajte u bilježnicu geografije plan kretanja u mjerilu 1:50 000 prema zadanom azimutu.

Od polazne točke A krećete se 1000 m azimutom od 90° do točke B, od točke B do točke C krećete se 2000 m azimutom od 180° i od točke C do točke D 1500 m azimutom od 315°

Skica učenika

Mjerilo karte 1:50 000; 1cm=500 m

6. Uz pomoć aplikacije Google Maps izračunajte udaljenost, trajanje i troškove puta od Zagreba do Vinkovaca. Usporedite mogućnost putovanja osobnim automobilom i vlakom.
(Google Maps : interaktivna karta (<https://www.google.com/maps>))

TEMA: PLANET ZEMLJA

SVEMIR

ISHOD: GEO OŠ B. 8. 3.

Razrada ishoda:

- opisuje nastanak svemira, Sunčeva sustava, Zemlje i Mjeseca
- opisuje položaj Sunčeva sustava u galaksiji Mliječna staza

PITANJA:

1.Što je svemir?

U/20. Svemir-ukupnost sve materije i energije u prostoru, sve što postoji; prostranstvo nepoznatih granica.

2. Opišite nastanak Svemira.

U/20. Svemir je nastao prije oko 13,8 milijardi godina u događaju koji nazivamo Veliki prasak. Tako se naziva njegovo izvanredno naglo širenje iz jedne točke neizmjerne gustoće i temperature. Velikim praskom počinje širenje svemira koje se nastavlja i danas. Svemir se tijekom širenja hladio i ohladio sve do današnje temperature od 2,7 K.

3. Što su zvijezde?

U/22. Zvijezde su masivna kuglasta plinovita svemirska tijela visoke temperature i vlastite svjetlosti.

4. Objasnite pojam galaksija. Kako se naziva galaksija kojoj pripada Sunce i Zemlja?

U/22. Velike nakupine zvijezda , međuzvezdane tvari i planeta te tamne tvari nazivamo galaksija. Mliječna staza.

5. Opišite oblik Mliječne staze i objasnite smještaj Sunčeva sustava unutar nje.

U/22. Mliječna staza ima oblik pračkaste spiralne galaksije s krakovima koji izgledaju kao da se odmotavaju oko središta. Sunce je od središta galaksije udaljeno oko 26 000 svjetlosnih godina, nalazi se u ravnini diska, na unutarnjem rubu sporednog kraka koji nazivamo Orionov krak. Zajedno s ostalim zvijezdama Sunce kruži oko središta Mliječne staze. Za puni krug treba mu oko 220 milijuna godina.

SUNČEV SUSTAV

ISHOD: GEO OŠ B. 8. 3.

Razrada ishoda:

- opisuje nastanak svemira, Sunčeva sustava, Zemlje i Mjeseca
- razlikuje zvijezde od planeta
- navodi planete Sunčeva sustava prema udaljenosti od Sunca
- razlikuje planete Zemljine i Jupiterove skupine

PITANJA:

1. Od kojih se skupina svemirskih (nebeskih tijela) sastoji Sunčev sustav?

U/21. Sunčev sustav se sastoji od Sunca (zvijezde), planeta, mjeseca (prirodnih satelita),

2. Opišite nastanak Sunčeva sustava.

U/21. Sunčev sustav je nastao od međuzvjezdanih plinova i prašine koji su se gravitacijski saželi u rotirajući disk sa zadebljanjem u središnjem dijelu. U tom središnjem dijelu nastalo je Sunce. Od ostatka tvari u disku oblikovani su planeti.

3. Po čemu se planeti razlikuju od zvijezda?

U/21. Planeti nemaju vlastitu toplinu (izvor energije) i svijetlost kao zvijezde. Toplinu i svijetlost dobivaju od Sunca.

4. Navedite planete Sunčeva sustava počevši od onog najbliže Suncu.

U/24. Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun.

5. Po čemu se razlikuju planeti Zemljine skupine od planeta Jupiterove skupine?

U/24.-25. Planeti Zemljine skupine su stjenoviti, krute površine i razmjerno malog promjera. Nazivamo ih i unutarnji ili terestrički planeti. Planeti Jupiterove skupine su velikog promjera i pretežno plinoviti. Nazivamo ih i vanjski ili Jovijalni planeti.

SUNCE, ZEMLJA I MJESEC

ISHOD: GEO OŠ B. 8. 3.

Razrada ishoda:

- opisuje nastanak svemira, Sunčeva sustava, Zemlje i Mjeseca
- navodi osnovna obilježja i značenje Sunca i Mjeseca
- objašnjava Mjesečeve mijene
- objašnjava pomrčinu Sunca i Mjeseca
- objašnjava posljedice rotacije Zemlje te posljedice revolucije Zemlje i nagnutosti Zemljine osi
- objašnjava položaj Zemlje i Sunca i karakteristične datume početka godišnjih doba s pomoću crteža (skice)

PITANJA:

1. U čemu je važnost Sunca za Zemlju?

U/28. Zemlja bi bez Sunca bila pusta i hladna. Energija koju prenosi Sunčeva svjetlost izravno ili neizravno pokreće gotovo sve prirodne procese na Zemljinoj površini poput onih povezanih s vremenom i klimom, morskim strujama i valovima ili gibanjem vode u hidrološkom ciklusu, te omogućuje gotovo sav život na Zemlji zahvaljujući fotosintezi.

2. Što je rotacija, a što revolucija Zemlje?

U/29. Rotacija je okretanje Zemlje oko svoje osi od zapada prema istoku, a revolucija je okretanje Zemlje oko Sunca.

3. Objasnite posljedice rotacije Zemlje te posljedice revolucije Zemlje i nagnutosti Zemljine osi.

U/29. Posljedice Zemljine rotacije su izmjena dana i noći te blaga spljoštenost Zemlje na polovima i ispupčenost oko ekvatora. Zbog nagnutosti Zemljine osi i revolucije Zemlje izmjenjuju se godišnja doba i različito je trajanje dana i noći tijekom godine.

4. S pomoću crteža (Posljedice Zemljine ophodnje) u udžbeniku Gea 4. na stranici 30. objasnite izmjenu četiri godišnja doba i različito trajanje dana i noći na sjevernoj Zemljinoj polutki.

U/30. Odgovor učenika

5. Opišite specifičnosti Mjeseca.

U/31.-32. Mjesec je prirodni Zemljin satelit. Promjer Mjeseca je oko 4 puta manji od Zemljina i oko Zemlje kruži na srednjoj udaljenosti od oko 380 000 km. Nastao je prije oko 4,5 milijarde godina kada je tadašnju Zemlju udario manji planet nazvan Theia. Od rastaljene tvari koja je izbačena u orbitu nastao je Mjesec. Mjesec ima znatan utjecaj na Zemlju putem svoje privlačne sile koja na Zemlji uzrokuje morske mijene. Prema obasjanosti Mjeseca ljudi mjere razdoblja od tjedan i mjesec dana. Mjesec se vrti u istom smjeru u kojem se vrti i Zemlja, a u istom smjeru kruži i oko Zemlje. Za jedan obilazak oko Zemlje, Mjesecu je potrebno približno 27,3 dana.

5. Objasnite zbog čega nastaju Mjesečeve mijene.

U/31. Pri obilaženju Mjeseca oko Zemlje, Sunce obasjava različite dijelove njegove površine. Sa Zemlje vidimo samo obasjane dijelove Mjeseca, a oni se mijenjaju pa kažemo da Mjesec pokazuje svoje mijene. Četiri su glavne Mjesečeve mijene: mlađak, prva četvrt, uštap i zadnja četvrt.

6. Istražite s pomoću interneta kako nastaje pomrčina Sunca, a kako pomrčina Mjeseca.

Odgovor učenika

MJESNO I POJASNO VRIJEME

ISHOD: GEO OŠ B. 8. 3.

Razrada ishoda:

-razlikuje mjesno i pojasno vrijeme te objašnjava datumsku granicu

PITANJA:

1. Objasnite razliku između mjesnog i pojasnog vremena?

U/34. Mjesno vrijeme je vrijeme koje neko mjesto ima s obzirom na podnevnik na kojem se nalazi (odnosno položaj Sunca). Pojasno vrijeme je vrijeme koje imaju sva mjesta unutar jedne vremenske zone ili pojasa.

2. Kolika je razlika u vremenu između dva mjesta na susjednim meridijanima?

U/34. 4 minute

3. Zašto je Zemlja podijeljena na 24 vremenska pojasa?

U/35. Zemlja je podijeljena na 24 vremenska pojasa jer je toliko sati u jednom danu. Na Zemlji ima 360 meridijana, svaki je pojas širine 15 stupnjeva.

4. Kolika je vremenska razlika između dva susjedna pojasa?

U/35. Jedan sat

5. Kojoj vremenskoj zoni pripada Hrvatska?

U/36. Hrvatska pripada skupini država koje svoje službeno vrijeme nazivaju srednjoeuropsko vrijeme (CET).

6. Definirajte pojam datumska granica?

U/36. Datumska granica je dogovorena granica koja slijedi 180° meridijan i čijim prelaskom mijenjamo datum.

7. Zamislite da putujete od početnog meridijana prema istoku. Hoćete li kazaljke svog sata pomaknuti unaprijed ili ćete ih vratiti unazad? Obrazložite svoj odgovor.

U/35. Kazaljke ćete pomaknuti unaprijed. Ako idemo prema istoku od početnog meridijana moramo dodati jedan sat.

STAROST I GRAĐA ZEMLJE

ISHOD: GEO OŠ B. 8. 4.

Razrada ishoda:

- objašnjava starost i građu Zemlje
- razlikuje tri osnovne skupine stijena i navodi primjere
- objašnjava osnovna načela teorije globalne tektonike litosfernih ploča i tipove njihovih granica
- objašnjava procese orogeneze, vulkanizma i seizmizma na granicama litosfernih ploča
- opisuje Pacifički vatreni prsten

PITANJA:

1. Kada je Zemlja oblikovana kao planet?

U/37. Zemlja je kao planet oblikovana prije oko 4,6 milijardi godina.

2. Opišite unutarnju građu Zemlje.

U/37. Zemlja je lupinaste građe. Čvrsta Zemljina kora razmjerno je tanak površinski sloj debljine od 5 do 70 km. Razlikujemo kontinentsku koru (10-70 km) i oceansku koru (5-10 km). Ispod kore, do približno 2900 km dopire plašt, u kojem temperatura raste s dubinom (od oko 500 °C na granici s korom do više od 4000 °C na granici s vanjskom jezgrom). Plašt se može podijeliti na gornji i donji. Ispod plašta, oko 2900 km sve do Zemljina središta na 6370 km, nalazi se užarena metalna jezgra temperature do oko 5400 °C. Zbog golemog tlaka unutarnja jezgra je kruta, vanjska jezgra je tekuća.

3. Kako se stijene dijele prema postanku?

U/38. Stijene se prema postanku dijele na magmatske, sedimentne ili taložne i metamorfne ili preobražene.

4. Kojoj vrsti stijena pripada vapnenac, a kojoj gnajs?

U/38.-39. Vapnenac je sedimentna stijena a gnajs je metamorfna stijena.

5. Što je litosfera, a što litosferne ploče?

U/39. Litosfera-čvrsta cjelina koju čine Zemljina kora i gornji dio plašta. Litosferne ploče su manji dijelovi litosfere (oceanske i kontinentske litosferne ploče).

6. Navedite tri vrsta granica litosfernih ploča.

U/39. Granice litosfernih ploča: divergentne (konstruktivne), konvergentne (destruktivne) i transformne (konzervativne).

7. Objasnite razliku između divergentnih (konstruktivnih) i konvergentnih (destruktivnih) granica litosfernih ploča.

U/ Granice na kojoj se dvije litosferne ploče razmiču su divergentne ili konstruktivne. Proces razmicanja na konstruktivnim granicama praćen je čestim vulkanima i potresima. Često se javljaju pukotine kroz koje magma izbija na površinu i hlađenjem nastaje nova Zemljina kora. Kod razmicanja litosfernih ploča u oceanu nastaju uzvišenja na dnu oceana koja zovemo srednjooceanski hrbat.

Granica na kojoj se dvije litosferne ploče sudaraju jest konvergentna ili destruktivna. Kakve će biti posljedice ovisi o vrsti litosferne ploče. Kad se sudare dvije oceanske ploče, jedna popusti i podvlači se. Nastane dubokomorski jarak. Na mjestu gdje se oceanska ploča sudara s kontinentskom, tanja i gušća oceanska ploča savija se i podvlači pod kontinentsku. Pritom nastaje dubokomorski jarak s morske strane gdje se savija oceanska ploča, a planinski lanac s mnogim vulkanima na kopnenoj strani. Treća mogućnost je sudar dviju kontinentskih ploča, pri čemu dolazi do izrazitog zbijanja i stvaranja visokih planinskih lanaca.

8. Navedite posljedicu procesa smicanja dviju litosfernih ploča.

U/38. Posljedica su učestali potresi.

9. Objasnite pojam Pacifički vatreni prsten i pokažite ga na geografskoj karti svijeta.

U/42. Područje u Tihom oceanu s najvećom koncentracijom vulkana i potresa u svijetu (zapadna obala Sjeverne i Južne Amerike, istočni, pretežno otočni rub Azije, Nova Gvineja i Novi Zeland).

ZEMLJA JE ŽIVI PLANET

ISHOD: GEO OŠ B. 8. 5.

Razrada ishoda:

- analizira i izrađuje klimatske dijagrame
- navodi glavne klimatske tipove prema Köppenovoj klasifikaciji
- opisuje njihova obilježja s pomoću klimatskoga dijagrama
- objašnjava rasprostranjenost tipova klime s pomoću geografske karte
- opisuje pripadajući živi svijet

PITANJA:

1. Navedite glavne klimatske tipove na Zemlji prema Köppenovoj klasifikaciji.

U/45.- Tropske kišne klime (prašumska i savanska klima), suhe klime (pustinjska i stepska klima), umjereno tople kišne klime (umjereno topla vlažna, sredozemna i sivijska klima), snježno-šumske klime, polarne klime (klima tundre i klima vječnog mraza)

2. Analizirajte klimatski dijagram Varaždina u udžbeniku Gea 4. na stranici 49.

te navedite karakteristike tipa klime koje prikazuje:

- a. opišite godišnji hod temperature
- b. opišite godišnji hod padalina
- c. imenujte tip klime koji prikazuje klimatski dijagram Varaždina
- d. s pomoću geografske karte svijeta navedite prostore na Zemlji na kojima je raširen taj tip klime
- e. opišite živi svijet pripadajućeg tipa klime.

U/49. Odgovor učenika

3. Istražite s pomoću interneta ili posjetite najbližu meteorološku postaju i prikupite podatke o prosječnim mjesečnim temperaturama zraka i količini padalina vašeg naselja (ili najbližeg) za prošlu godinu. Na osnovi prikupljenih podataka na milimetarskom papiru nacrtajte klimatski dijagram. Koji tip klime je prikazan u vašem klimatskom dijagramu? Opišite živi svijet vašeg zavičaja.

Odgovor učenika

TEMA: AZIJA

RAZNOLIKOST AZIJE

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 1.

Razrada ishoda:

-uspoređuje geografski smještaj i položaj Azije s drugim kontinentima

PITANJA:

1. Što je Euroazija?

U/56. Europa i Azija zajedno čine cjelinu koju nazivamo Euroazija.

2. S pomoću geografske karte svijeta navedite granice Azije prema kontinentima koji ju okružuju.

U/56. Granica Europe i Azije pruža se gorjem i rijekom Ural od Karskog mora do Kaspijskog jezera te planinom Kavkaz između Kaspijskog jezera i Crnog mora. Aziju s Afrikom spaja Sueska prevlaka, a dijeli ih Crveno more i morski prolaz Bab al-Mandab. Granica Azije i Australije prolazi Timorskim i Arafurskim morem. Od Sjeverne Amerike Aziju dijeli Beringov prolaz.

3. S pomoću geografske karte svijeta opišite geografski smještaj Azije.

U/56. Azija je smještena na sve četiri Zemljine polutke. Prostire se kroz tri toplinska pojasa (sjeverni hladni, sjeverni umjereni te žarki pojas).

4. Navedite dva razloga zašto Azija ima povoljan geografski položaj.

U/57. Azija se nalazi između Europe, Sjeverne Amerike i Australije-najrazvijenijih dijelova svijeta. Mnogi važni prometni putovi današnjeg svijeta prolaze preko Azije; povezuju se kontinenti. Azija izlazi na četiri oceana.

5. Navedite i na geografskoj karti svijeta pokažite azijske otoke i poluotoke.

U/57. Poluotoci- Arapski, Dekanski, Indokineski, Malajski...

Indonezijsko, Filipinsko, Japansko otočje (otoci-Kalimantan, Sumatra, Honšu, Sulawesi, Java...)

6. Objasnite važnost morskih prolaza i kanala.

U/57. Morski prolazi (Bospor, Bab al-Mandab, Hormuz, Malajski prolaz, Sueski kanal) važni su zbog pomorskog prometa. Na njima se nalaze velike, svjetske morske luke.

7. Po čemu se Azija ističe u odnosu na ostale kontinente?

U/55. Azija je površinom najveći, brojem stanovnika najmnogoljudniji kontinent na Zemlji.

Dvije najmnogoljudnije zemlje svijeta (Kina i Indija) nalaze se u Aziji. Od deset najduljih rijeka, šest ih se nalazi u Aziji. Najveće planine i najviši vrh svijeta nalazi se u Aziji. Prosječno je najviši kontinent. Najniža kopnena točka na Zemlji nalazi se u Aziji. Ona je i kontinent s najvećom klimatskom raznolikošću i najvećim temperaturnim razlikama...

KONTINENT NEMIRNOGA RUBA

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 1.

Razrada ishoda:

- objašnjava specifičnosti reljefa, klime, voda i živoga svijeta Azije
- objašnjava specifičnosti stanovništva, naselja i gospodarstva Azije

PITANJA:

1.Što se na području Azije događa zbog pomicanja litosfernih ploča?

U/58.-62. Zbog pomicanja litosfernih ploča u Aziji nastaju dobokomorski jarci, mlade ulančane planine, vulkani, potresi, tsunami

2. Imenujte najstarije dijelove azijskog kontinenta.

U/58. Sibirska platforma, Sibirski štit, Sjeverni i Južni kineski štit, Indijski štit, Arapski štit

3. S pomoću geografske karte navedite stara gromadna gorja Azije. U čemu je njihova gospodarska važnost?

U/58. Stara gromadna gorja Azije- Ural, Altaj, Sajansko, Jablonovsko i Stanovnojsko gorje. Nisko je, lako prohodno, bogato rudama i šumom.

4. Opišite nastanak Himalaja

U/59. Dekan (Indijska ploča) i Euroazijska ploča se sudaraju. Stvorene su Himalaje koje se i danas izdižu.

5. Objasnite važnost nizina za naseljavanje i pokažite najvažnije nizine na geografskoj karti Azije.

U/61. Nizine su najvažnije za život ljudi u Aziji. Plodne su, omogućuju proizvodnju hrane, laku gradnju naselja i prometnica. Nizine u Aziji: Mezopotamija, Punjab, Hindustan, Asam, Bengal, Velika kineska nizina, Mandžurijska nizina, Turanska nizina, Zapadnosibirska nizina

6. Objasnite pojam vatreni pacifički prsten.

U/62. Vatreni pacifički prsten-rubni dijelovi Tihog oceana, Azije, Sjeverne Amerike, Južne Amerike i Australije gdje je izrazito velika vulkanska i potresna aktivnost.

7. Istražite s pomoću interneta što se dogodilo u atomskoj elektrani Fukushima u Japanu 2011. godine i kakve su posljedice.

Odgovor učenika

KLIMATSKA OBILJEŽJA AZIJE

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 1.

Razrada ishoda:

- objašnjava specifičnosti reljefa, klime, voda i živoga svijeta Azije
- analizira i uspoređuje odabrane probleme Jugozapadne i Srednje Azije (aridnost i gospodarenje vodama, važnost nafte i plina, krizna žarišta i migracije)

PITANJA:

1. Nabrojite klimatske čimbenike koji utječu na klimu Azije.

U/63. Smještaj u tri toplinska pojasa, raspodjela kopna i mora, pružanje visokih planina, smjer i obilježja prevladavajućih vjetrova.

2. Objasnite pojam kontinentalnost.

U/64. Kontinentalnost-izloženost prostora klimatskim utjecajem kopna; s udaljavanjem od mora smanjuje se količina padalina i povećava godišnja razlika između ljetnih i zimskih temperatura.

3. Analizirajte tematsku kartu (Raspodjela godišnje količine padalina) u udžbeniku Gea 4. na stranici 66. pa odgovorite na pitanja:

a U kojem dijelu Azije padne najviše kiše? Zašto?

b. Koji su dijelovi Azije najsuši? Zašto?

U/66. a. Najviše kiše padne u jugoistočnoj i južnoj Aziji. Vlažan zrak dolazi s oceana, a Himalaje i ostali planinski lanci zaustavljaju prodor kišnih oblaka. Zbog toga s južne strane Himalaja u Indiji padne golema količina kiše, najviše na svijetu.

b. Himalaje zaustavljaju kišne oblake pa je unutrašnjost Azije suha. Malo kiše padne i na sjeveru i jugozapadu Azije.

4. Opišite klimatsko-vegetacijska obilježja sjevera Azije.

U/63.-64. Uz obale Arktičkog oceana pruža se uzak pojas klime tundre. Biljni pokrivač je tundra. Najveći dio Sibira ima snježno-šumsku klimu. Zime su duge i hladne, a ljeta kratka i svježja. U zapadnom dijelu Sibira prevladava vlažna, a u istočnom suha snježno-šumska klima. Prevladava tajga, najprostranije šumsko prostranstvo na Zemlji.

5. Objasnite razliku između vrućih i hladnih pustinja.

U/64.-65. Vruće pustinje smještene su u jugozapadnoj Aziji. Uz obratnice se oblikuje područje visokog tlaka zraka koji donosi vrlo malo padalina pa je prostor izrazito suh. Nema ni vjetrova koji bi donosili vlagu s mora. Temperature zraka cijelu su godinu razmjerno visoke. Hladne pustinje su rasprostranjene u unutrašnjosti Azije. Glavni uzroci sušnosti su udaljenost od mora i reljefna izdvojenost. Ljeta su vruća, a zime hladne.

6. Koja su obilježja umjerenih tipova klime? Pokažite njihovu rasprostranjenost na geografskoj karti Azije.

U/67. Sinijska (ili kineska) klima javlja se od Kine preko sjevera Indokine do indijskih nizina Asama i Hindustana. Zime su suhe, ljeta topla ili vruća i kišovita. Umjereno toplu vlažnu klimu imaju veći dio Japana, krajnji jug Korejskog poluotoka i najveći dio jugoistoka Kine. Ljeta su vruća, zime hladne. Najveća količina padalina je u toplom dijelu godine. Sredozemna klima rasprostranjena je na uskom obalnom području uz Sredozemno i Crno more. Ljeta su topla i suha, zime blage i kišovite.

7. Koja je razlika između ljetnih i zimskih monsunu.

U/67. Ljetni monsun pušu ljeti s mora i donose obilnije padaline. Zimski monsun pušu s kopna i suhi su.

AZIJSKO CRNO ZLATO

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 2.

Razrada ishoda:

- analizira i uspoređuje odabrane probleme Jugozapadne i Srednje Azije (aridnost i gospodarenje vodama, važnost nafte i plina, krizna žarišta i migracije)
- objašnjava specifičnosti stanovništva, naselja i gospodarstva Azije

PITANJA:

1. S pomoću geografske karte Azije navedite područja s najvećim zalihama nafte u Aziji.

U/68. Jugozapadna Azija, azijski dio Ruske Federacije, u Središnjoj Aziji, uz Kaspijsko jezero, u Kini i Jugoistočnoj Aziji.

2. Analizirajte dijagram (Vodeće države u svijetu prema izvozu i uvozu nafte) u udžbeniku Gea 4. na stranici 69. pa navedite azijske države izvoznice nafte.

U/69. Saudijska Arabija, Rusija, Irak, UAE, Iran, Kuvajt

3. Objasnite zašto su Kina i Indija, iako proizvođači nafte ujedno i veliki potrošači i uvoznici nafte.

U/68. Zbog velikog broja stanovnika i razvoja industrije.

4. Kako su države izvoznice nafte iskoristile zaradu od prodaje nafte?

U/69.-70. Zaradu od nafte iskoristile su da bi izgradile suvremene gradove i prometnice te poboljšale uvjete življenja.

5. Objasnite važnost desalinizacije?

U/70. Za vodoopskrbu stanovništva, natapanje površina u pustinji...

6. Na koje se sve načine može prevoziti nafta?

U/70. Nafta se prevozi naftovodima na kopnu i tankerima po moru.

7. Navedite neke opasnosti koje se kriju u transportu nafte.

U/70. Naftovodi mogu puknuti ili se oštetiti (osobito u područjima zahvaćenim sukobima). Tankeri mogu potonuti.

DRUŠTVENA OBILJEŽJA I REGIJE

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 2.

Razrada ishoda:

- na geografskoj karti pokazuje i imenuje regije Azije
- objašnjava specifičnosti stanovništva, naselja i gospodarstva Azije

PITANJA:

1. Imenujte i na geografskoj karti Azije pokažite regije Azije.

U/72.-73. Jugozapadna Azija, Sjeverna Azija, Središnja Azija, Južna Azija, Istočna Azija, Jugoistočna Azija

2. Po kojim se obilježjima Središnja Azija izdvaja od ostalih regija Azije?

U/72. Središnja Azija je područje hladnih pustinja i stepa, nomadske prošlosti, rijetko naseljena...

3. Zašto u Aziji nestaje nomadski način življenja?

U/74. Smanjuje se broj nomada. To je posljedica širenja suvremene poljoprivrede, postojanja državnih granica i drugih obilježja suvremenog života koja potiču sjedilački način života.

4. Usporedite način života stanovnika Azije na selu i u gradu.

U/74.-75. Stanovnici Azije žive na selu tradicionalnim načinom života. Većina njih bavi se poljoprivredom, pretežno za vlastite potreba.

U gradovima Azije živi se suvremenim načinom života, ljudi obavljaju slične poslove, odijevaju se i zabavljaju na sličan način kao i stanovnici drugih suvremenih svjetskih gradova.

5. Zašto je u Jugozapadnoj Aziji posebno izraženo ispreplitanje tradicionalnog i suvremenog načina života?

U/75. U Jugozapadnoj Aziji izraženo je ispreplitanje tradicionalnog i suvremenog načina života zbog islamske vjere koja ima veliki utjecaj na način života stanovništva.

6. S kojim problemima se susreću brzorastući gradovi u Aziji?

U/75. Nedostaju radna mjesta, nema dovoljno stanova, nedostaje infrastruktura (prometnice, vodovod, kanalizacija, škole, zdravstvene ustanove). U brzorastućim gradovima u Južnoj i Jugoistočnoj Aziji nastaju i sirotinjske četvrti. Velike su prometne gužve, onečišćen je zrak i voda, problem je i odlaganje otpada.

7. Navedite primjere kulturne baštine Azije.

U/76. Gradovi-hodočasnička središta-Meka, Lhasa, Varanasi, Jeruzalem, građevine-Kineski zid, Angkor Vat...

MONSUNSKA AZIJA

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 2.

Razrada ishoda:

- analizira specifične probleme Monsunske Azije (mekanizam nastanka i posljedice monsuna, prirodne prijetnje i ugroženost okoliša)
- objašnjava specifičnosti stanovništva, naselja i gospodarstva Azije

PITANJA:

1. Objasnite puhanje monsuna prema godišnjim dobima te njihovu važnost za život ljudi.

U/77. Zimski monsun je suh i hladniji, puše s kopna prema moru. Ljetni monsun je vlažan, puše s mora prema kopnu. O pravovremenom dolasku ljetnog monsuna ovisi urod na poljima (poljoprivreda) i život ljudi Monsunske Azije.

2. S pomoću geografske karte Azije odredite područje monsunske Azije.

U/77. Monsunska Azija obuhvaća područje Južne, Jugoistočne i Istočne Azije.

3. Navedite posljedice tropskih ciklona u Monsunskoj Aziji.

U/78. Razorne oluje, orkanski vjetrovi pustoše priobalja, podižu razinu mora i uzrokuju poplave.

4. Objasnite zašto se u Hrvatskoj ne uzgaja riža.

U/78. Zbog nepovoljnih klimatskih uvjeta. Riži je za rast potrebno mnogo topline. Najraširenije sorte riže tijekom gotovo čitavog razdoblja moraju biti u vodi. U Hrvatskoj se pravilno izmjenjuju četiri godišnja doba, postoje znatne razlike u temperaturi i količini padalina tijekom godine.

5. Navedite poljoprivredne kulture koje se izvoze s prostora Monsunske Azije?

U/79. Začini (papar, klinčić, đumbir), šećerna trska, čaj, pamuk, duhan, kava kikiriki, sezam i različito voće (banane, ananas, mango, kokos, agrumi).

6. Koji problemi nastaju zbog siječe šuma?

U/79. Nestaju staništa mnogih životinja i biljaka, tlo je izloženo ispiranju i propadanju.

INDIJA

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 2.

Razrada ishoda:

- analizira i uspoređuje populacijske izazove Kine, Indije i Japana (promjene broja i struktura stanovništva, populacijske politike, brza urbanizacija)
- analizira i uspoređuje ulogu Kine, Indije i Japana u svjetskome gospodarstvu

PITANJA:

1. Obrazložite opravdanost naziva Indijski potkontinent.

U/80. Prirodna izdvojenost (u geološkoj prošlosti južna Azija je bila odvojena od kontinenta), posebna kulturno-povijesna baština, povijesne značajke stanovništva i način života različit od ostalih opravdava naziv Indijski potkontinent.

2. S pomoću geografske karte Azije izdvojite tri prirodne cjeline Indije i navedite njihove posebnosti.

U/81. Himalaje (s nadmorskom visinom mijenja se klima i biljni svijet; najviši dijelovi su pod vječitim snijegom i ledom); Sjevernoindijska ili Indogangeska nizina (ravničarsko područje uz Ind, Ganges i Brahmaputru, plodno tlo -najvažnije poljoprivredno područje), Dekan (prastari štit dijelom izlomljen i prekriven davnim vulkanskim izljevima, uzduž obala pružaju se Istočni i Zapadni Gati, obiluje rudama).

3. Analizirajte tematsku kartu (Gustoća naseljenosti Indije) u udžbeniku Gea 4. na stranici 81. i usporedite gustoću naseljenosti prirodnih cjelina Indije.

U/81. Sjevernoindijska nizina je najgušće naseljen dio Indije. U njoj živi više od 200 stanovnika po četvornom kilometru. U nekim dijelovima Sjevernoindijske nizine živi i više od 400 stanovnika po četvornom kilometru. Gusto su naseljeni i zapadna obala Dekana i sam jug. Unutrašnjost Dekana je riješe naseljena kao i prostori Himalaja i pustinjski dijelovi na zapadu.

4. Nabrojite populacijske izazove s kojima se suočava Indija.

U/82. Brzi porast broja stanovništva, veliki udio siromašnog stanovništva, siromašne gradske četvrti, nedostatak radnih mjesta...

5. Koji indijski gradovi se ističu svojom veličinom i važnošću? Pokažite ih na geografskoj karti Azije.

U/82.-83. Mumbai, Kolkata, Chennai, Dilli, Ni Dilli

6. Opišite obilježja gospodarstva Indije.

U/83. Poljoprivredom se bavi gotovo polovica stanovništva. Indija je među vodećim državama svijeta po proizvodnji riže, krumpira, pšenice, šećerne trske. Izvozi i čaj, jutu, pamuk, agrume, kokosov orah, orašaste plodove. Industrija je raznovrsna. Najstarije industrijske grane razvile su se na preradi poljoprivrednih proizvoda (prehrambena i tekstilna). Na osnovi domaćih sirovina razvilo se rudarstvo i metaloprerađivačka industrija. U suvremeno doba zahvaljujući jeftinoj radnoj snazi, ulaganju u obrazovanje i znanost razvijaju se strojogradnja, elektrotehnička i elektronička industrija. U Indiji je danas izražen rast uslužnih djelatnosti-informatička tehnologija, trgovina.

7. Zašto se u Indiji vozi lijevom stranom ulice?

U/80. Indija je bila britanska kolonija.

KINA

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 2.

Razrada ishoda:

- analizira i uspoređuje populacijske izazove Kine, Indije i Japana (promjene broja i struktura stanovništva, populacijske politike, brza urbanizacija)
- analizira i uspoređuje ulogu Kine, Indije i Japana u svjetskome gospodarstvu

PITANJA:

1. Objasnite važnost Kine u svijetu s obzirom na njenu površinu i na broj stanovnika.

U/86. Kina je površinom najveća azijska država, četvrta u svijetu, a brojem stanovnika vodeća zemlja svijeta.

2. S pomoću geografske karte Azije objasnite razlike između uže i vanjske Kine.

U/87.-88. Istočni dio Kine naziva se uža ili prava Kina. To je dio Kine uz tihooceansku obalu. Gusto je naseljena, gospodarski razvijena, prevladavaju Kinezi. Okosnica je naseljenosti Velika kineska nizina i doline triju važnih kineskih rijeka: Huang He, Chang Jiang i Xi Jiang. U užu Kinu pripada i plodna Mandžurska nizina.

Na zapadu je vanjska Kina, rijetko naseljena suhih visoravni i zavala okruženih visokim planinama (visoravan Tibet, Tarimska zavala i Džungarija, Unutrašnja Mongolija). U vanjskoj Kini stanuju nekineski narodi-Tibetanci, Ujguri, Mongoli...

3. Zašto su područja s prapornim naslagama gusto naseljena područja?

U/87. Praporne naslage su plodne, pogodne za poljoprivrednu proizvodnju.

4. Kako je Kina spriječila visoki prirodni priraštaj?

U/88. Provođenjem politike usmjerene na smanjenje rodosti tzv politike jednog djeteta.

5. Analizirajte dijagrame (Dobno-spolni sastav stanovništva Indije i Kine) u udžbeniku Gea 4. na stranicama 82. i 88. i usporedite dobno-spolne strukture Indije i Kine.

a. U čemu su slične?

b. U čemu se razlikuju?

U/82./88. a. Sličnosti: Više je muškog stanovništva. Žena ima više u starijoj životnoj dobi.

b. Razlike: u Indiji je više mladog stanovništva, u Kini prevladava zrelo stanovništvo.

6. S pomoću geografske karte Azije navedite velike kineske gradove.

U/88. Shangai, Bejing, Shenzhen, Guangzhou...

7. Navedite preduvjete gospodarskog razvoja Kine.

U/89. Obilje sirovina, jeftina radna snaga, golemo tržište; uključenost u globalizacijske procese...

8. Opišite gospodarstvo Kine.

U/90. Četvrtina stanovništva Kine bavi se poljoprivredom. Po industrijskoj proizvodnji pripada među vodeće države u svijetu. Razvijaju se sve grane industrije, od crne metalurgije do industrije visoke tehnologije. Od tercijarnih djelatnosti važne su trgovina, novčarstvo i turizam. Kina se uspješno uključuje u globalizacijske procese. Prema ukupnom BDP-u Kina je druga u svijetu, a prema dohotku po stanovniku probila se u srednje razvijene države.

8. Utječe li Kina na vaš način života? Navedite nekoliko primjera.

Odgovor učenika

JAPAN

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 2.

Razrada ishoda:

- analizira i uspoređuje populacijske izazove Kine, Indije i Japana (promjene broja i struktura stanovništva, populacijske politike, brza urbanizacija)
- analizira i uspoređuje ulogu Kine, Indije i Japana u svjetskome gospodarstvu

PITANJA:

1. Objasnite kako je povoljan geografski položaj utjecao na gospodarstvo Japana.

U/93. Otočni položaj na istoku Azije omogućio je Japanu da u suvremeno doba ostvari trgovačke veze s različitim dijelovima svijeta. Otočni položaj Japana je bio posebno važan u doba industrijalizacije jer Japan uvozi energente i ostale sirovine.

2. Imenujte i na geografskoj karti Azije pokažite četiri najveća japanska otoka.

U/93. Hokkaido, Honshu, Shikoku i Kyushu

3. Objasnite čestu pojavu potresa i vulkana u Japanu.

U/92. Japansko otočje dio je Pacifičkog vatrenog prstena i nastalo je kao posljedica podvlačenja Filipinske litosferne ploče pod Euroazijsku i Tihooceanske pod Sjevernoameričku. Na granici litosfernih ploča javljaju se vulkani i potresi.

4. Kako se zove topla, a kako hladna morska struja uz japanske otoke. U čemu je njihova važnost?

U/93. Topla morska struja Kuro-shio i hladna morska struja Oya-shio. Na dodiru tih morskih struja bogata su ribolovna područja.

5. Analizirajte dijagrame (Dobno-spolni sastav stanovništva Indije i Japana) u udžbeniku Gea 4. na stranicama 82. i 94. i usporedite razlike u dobnom sastavu stanovništva Indije i Japana.

U/82./94. Japansko stanovništvo se prema dobnom sastavu znatno razlikuje od stanovništva Indije. Zbog smanjivanja stope rodnoći japansko stanovništvo stari. Životna dob stanovnika Japana je viša pa je veći udio starog stanovništva. U Indiji prevladava mlado stanovništvo.

6. S pomoću geografske karte Azije navedite najveće japanske gradove.

U/95. Tokyo, Yokohama, Osaka, Kobe, Kyoto, Nagoya

7. Usporedite probleme velikih gradova Japana i Indije.

U/82./94. Problemi su prenapučenost, velike prometne gužve...

Japanski velegradovi su moderni i u njima nema izrazito siromašnih četvrti. Prenapučeni su, velike su prometne gužve no javni prijevoz je dobro organiziran i funkcionira besprijekorno. Indijski gradovi su nedovoljno uređeni, loši su životni uvjeti. Velike su gužve, karakteristična je divlja gradova i prenapučenost.

8. Navedite preduvjete japanskog gospodarskog čuda.

U/94. Povoljan geografski položaj, pomorska usmjerenost, marljivi, pouzdani i odani radnici, obrazovano stanovništvo, suvremena industrija.

9. Imate li u kućanstvu neke japanske proizvode? Po čemu su prepoznatljivi? Zna li neke japanske tvrtke?

TEMA: AFRIKA

TAJANSTVENI KONTINENT

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 3.

Razrada ishoda:

- uspoređuje geografski smještaj i položaj Afrike s drugim kontinentima
- objašnjava specifičnosti reljefa, klime, voda i živoga svijeta Afrike
- objašnjava specifičnosti stanovništva, naselja i gospodarstva Afrike

PITANJA:

1. S pomoću geografske karte svijeta usporedite geografski smještaj i položaj Afrike i Azije.

U/56.-57./98. Afrika i Azija smještene su na sve četiri Zemljine polutke. Veći dio površine obaju kontinenata nalazi se na sjevernoj i istočnoj Zemljinoj polutki. Oba kontinenta protežu se kroz sjeverni umjereni i žarki toplinski pojas. Krajnji sjever Azije proteže se kroz sjeverni hladni, a krajnji jug Afrike kroz južni umjereni pojas. Obale oba kontinenta oplakuje Indijski ocean i Sredozemno more. Azija ima izlaz na četiri oceana (Atlantski, Tihi, Arktički i Indijski). Afrika izlazi na dva oceana (Atlantski, Indijski). Položaj oba kontinenta je vrlo povoljan i omogućuje im povezanost s ostalim kontinentima. Središnji položaj Afrike u odnosu prema drugim kontinentima je slabo iskorišten. Afriku od Azije odvaja Sueski kanal.

2. Zašto ne možemo cijelu Afriku smatrati dijelom Starog svijeta?

U/99. Sjeverna Afrika izlazi na Sredozemno more koje je u antičko doba bio prostor starih civilizacija i kultura, prostor koji je povezivao tri kontinenta (Aziju, Afriku i Europu), prostor koji pripada sredozemnom kulturnom krugu. Ona pripada Starom svijetu. Ostali dio Afrike znatno je kasnije upoznat. U vrijeme velikih geografskih otkrića Europljani su upoznali obale Afrike, no unutrašnjost srednje Afrike ostala je nepoznata sve do 19. stoljeća, a dijelovi Sahare do 20. stoljeća.

3. S pomoću geografske karte Afrike imenujte morske prolaze i kanale koji odvajaju Afriku od ostalih kontinenata.

U/100. Gibraltarski prolaz (Europa), Sueski kanal, Bab-al Mandab (Azija)...

4. Objasnite nastanak sustava tektonskih jaraka u Istočnoj Africi.

U/101. Zbog djelovanja unutarnjih sila razloma se afrička litosferna ploča na je nastao sustav rasjeda nazvan Afrička rasjedna dolina. Veći dio udubljenja ispunjen je trošinama debljine do 7 km, a dio je ispunjen vodom. Nastala su jezera (Turkana, Viktorijino, Tanjganjika, Malavi). Na rubovima rasjeda nastale su visoke planine.

5. Objasnite razliku između niske i visoke Afrike.

U/102. Afrika se razlikuje prema reljefnim obilježjima. Niska Afrika zauzima središnji i sjeverozapadni dio kontinenta, prosječno je niža od 500 metara. Visoka Afrika na jugoistoku zauzima područje uglavnom više od 1200 metara.

6. S pomoću geografske karte Afrike navedite reljefne cjeline niske i visoke Afrike.

U/102-103. Reljefne cjeline niske Afrike-Sahara, visoravan Sudan, zavale-jezera Čad, rijeka Niger, Nil i Kongo, Atlas.

Reljefne cjeline visoke Afrike-visočja: Etiopsko-somalijsko, Istočnoafričko (Jezersko) i Južnoafričko; zavalala Kalahari

7. Objasnite specifičnosti Sahare.

U/102. Sahara je prostrana visoravan u niskoj Africi. Izdvajaju se vulkanska gorja (Hoggar, Tibesti, Air). Na visoravni se pod utjecajem razlika u dnevnim temperaturama i djelovanjem vjetra događaju procesi kojima nastaje pustinjski reljef.

KLIMA I VEGETACIJA AFRIKE

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 3.

GEO OŠ A.B. 8. 4.

Razrada ishoda:

- objašnjava specifičnosti reljefa, klime, voda i živoga svijeta Afrike
- obrazlaže uzroke i posljedice dezertifikacije na primjeru Sahela

PITANJA:

1. S pomoću tematske karte (Raspodjela godišnje količine padalina u Africi) u udžbeniku Gea 4. na stranici 107. i objasnite kako se u Africi mijenja količina i raspodjela padalina s udaljavanjem od ekvatora?

U/107. Uz ekvator zbog visokih temperatura i jakog isparavanja velika je vlažnost zraka. Padaline su uglavnom ravnomjerno raspoređene tijekom čitave godine. S udaljavanjem od ekvatora u pravilu se ukupna količina padalina smanjuje i sve su neravnomjernije raspoređene. Kiše padaju u toplijem dijelu godine. Bliže obratnicama, padaline postaju oskudne i neredovite. Na krajnjem sjeveru i jugu Afrike količina padalina je između 500 i 999 mm.

2. Objasnite nastanak zenitnih kiša.

U/104. Zbog jakog zagrijavanja u tropima je veliko isparavanje koje vlaži zrak. Vlažni i topli zrak se izdiže, pritom se hladi te nastaju kišni oblaci. To je osobito izraženo kad je Sunce u zenitu (zrake okomito obasjavaju Zemljinu površinu) ili neposredno nakon toga. Pojačane kiše u doba oko zenitnog položaja Sunca u tropskom pojasu nazivamo zenitne kiše.

3. Što su pasati? Objasnite zašto su sjeveroistočni pasati suhi, a jugoistočni vlažni.

U/105. Pasati su planetarni vjetrovi koji pušu od obratnica prema ekvatoru. Sjeveroistočni pasati pušu od sjeverne obratnice prema ekvatoru, suhi su jer struje iznad kopna. Jugoistočni pasati pušu s Indijskog oceana i donose padaline jugoistočnoj obali Afrike.

4. Objasnite klimatski utjecaj nadmorske visine i reljefa u visokoj Africi?

U/108. Zbog utjecaja nadmorske visine i reljefa u visokoj Africi temperature zraka su niže. Nastaju i reljefne (orografske) padaline. Uvjeti za život ljudi su bolji.

5. S pomoću geografske karte Afrike navedite tipove klime od sjevera prema jugu duž 20°E.

U/106. Sredozemna klima, pustinjska klima, stepska klima, savanska klima, prašumska klima, savanska klima, sinjijska klima, stepska klima, sredozemna klima.

6. Što je Sahel?

U/110. Prijelazni prostor na južnom rubu pustinje Sahare i stepskog područja.

7. Na primjeru Sahela obrazložite uzroke i posljedice dezertifikacije.

U/109. Dezertifikaciju na području Sahela uzrokuju klimatska kolebanja i negativan utjecaj čovjeka. Zbog pretjerane sječe grmlja za ogrjev i ispaše stoke ostaju prostrana pusta područja bez vegetacije izložena eroziji. Time se narušava ekološka ravnoteža i pustinja se širi u nekada korištena i naseljena područja. Posljedice dezertifikacije su pojava gladi i migracije stanovništva s područja Sahela.

8. Istražite s pomoću interneta i navedite životinjske i biljne vrste savane.

Odgovor učenika

VODA I ŽIVOT U AFRICI

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 3.

Razrada ishoda:

-objašnjava specifičnosti reljefa, klime, voda i živoga svijeta Afrike

PITANJA:

1. Koji su dijelovi Afrike bogati vodom, a koji nisu i zašto?

U/112. Vodom su bogati ekvatorska područja i suha suprotna područja. Pustinje i polupustinje te zavale u središnjoj, južnoj i istočnoj Africi nisu bogate vodom. Zbog posebnosti klime u Africi razlikujemo vodom bogata područja i područja gdje vode nema dovoljno.

2. S pomoću geografske karte u atlasu odredite najvažnije rijeke Afrike. Navedene rijeke razvrstajte u sljevove.

U/113. Nil (slijev Sredozemnog mora), Zambezi, Limpopo (slijev Indijskog oceana), Kongo, Niger, Oranje, Senegal, Gambija, Volta (slijev Atlantskog oceana)

3. Odaberite dvije rijeke Afrike i opišite njihove specifičnosti.

Odgovor učenika

4. Zbog čega je Niger važan za stanovništvo Sahela?

U/116. Zbog natapanja poljoprivrednih površina.

5. Opišite gospodarsko značenje rijeka Afrike.

U/114. Rijeke su područja okupljanja stanovništva i središte gospodarstva. Važne su za natapanje u suhim područjima, opskrbu stanovništva, plovidbu, dobivanje energije, ribolov i turizam.

6. Što su šotovi?

U/117. Šotovi su slana jezera u pustinjama.

7. S pomoću geografske karte u atlasu odredite najvažnija jezera Afrike.

U/117. Jezera: Albertovo, Edwardovo, Kivu, Rukwa, Tanganjika, Turkana, Malawi, Viktorijino, Čad...

8. Koje su prednosti, a koji nedostaci izgradnje brana i umjetnih jezera na rijekama?

U/117. Prednosti: sprečavanje poplava, dobivanje električne energije, natapanje obradivih površina, vodoopskrba...

Nedostaci: smanjena plodnost tla (nema poplava i plodnog mulja), uništena prirodna biljna i životinjska staništa...

STANOVNIŠTVO I NASELJA AFRIKE

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 3.

Razrada ishoda:

-objašnjava specifičnosti stanovništva, naselja i gospodarstva Afrike

PITANJA:

1. Usporedite prosječnu gustoću naseljenosti Afrike s Azijom.

U/120. Afrika je dvostruko rjeđe naseljena od Azije. Prosječna gustoća Afrike je 45 stan./km². Prosječna gustoća Azije je 98 stan./km²

2. S pomoću tematske karte (Gustoća naseljenosti Afrike) u udžbeniku Gea 4. na stranici 121. obrazložite gustoću naseljenosti Afrike.

U/121. Najgušće su naseljeni dolina i delta Nila, dolina i delta Nigera, dijelovi Etiopskoga, Jezerskoga i Južnoafričkog visočja, Gvinejskog primorja, sjeverne i jugoistočne obale. Rijetko su naseljena pustinska i polupustinska područja, zavalala Konga...

3. Koji su uzroci povećanja stanovništva u Africi?

U/122. Visoke stope rodnosti, niže stope smrtnosti (bolja zdravstvena zaštita, bolja prehrana, bolji uvjeti življenja).

4. Zbog kojih se razloga afričko stanovništvo preseljava sa sela u gradove?

U/124. Zbog visokog prirodnog porasta na selu, sve većeg pritiska na prirodne resurse i neimaštine stanovništvo preseljava sa sela u gradove.

5. S pomoću geografske karte u atlasu navedite najveće afričke gradove.

U/124. Al-Qahira, Lagos, Johannesburg, Kinshasa, Luanda, Dar es Salaam, Al-Khartum, Nairobi...

6. Objasnite nastanak sirotinjskih četvrti u velikim gradovima Afrike.

U/124.-125. U Africi je prisutno snažno preseljavanje seoskog stanovništva u gradove. Često preseljeno stanovništvo ne može pronaći radno mjesto i stan. Zbog toga na rubovima velikih gradova rastu sirotinjske četvrti s nezadovoljavajućim higijenskim i komunalnim uvjetima.

7. Opišite različitost jezika u Africi.

U/126.-127. Različitost jezika posljedica je europskih kolonijalnih utjecaja i utjecaja iz jugozapadne Azije. U Etiopiji se govori autohtonim afričkim jezikom-amharski jezik. Ostale države koriste se jezikom bivših kolonizatora-francuskim, engleskim, portugalskim i arapskim. U južnoj Africi jezik sporazumijevanja je afrikaans, a u istočnoj Africi svahili.

8. Izdvojite religije s najviše sljedbenika u Africi.

U/128. Islam, katoličanstvo, protestantizam, neovisne afričke crkve, tradicionalna vjerovanja, hinduizam, budizam...

SPORO GOSPODARSKO BUĐENJE AFRIKE

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 3.

GEO OŠ A.B. 8. 4.

Razrada ishoda:

- objašnjava specifičnosti stanovništva, naselja i gospodarstva Afrike
- na geografskoj karti pokazuje i imenuje regije Afrike
- analizira strukturu gospodarstva i utjecaj na okoliš (samodostatno gospodarenje, monokulturno gospodarstvo, ovisnost o svjetskome tržištu i prirodnim uvjetima)

PITANJA:

1. S pomoću geografske karte Afrike imenujte regije Afrike.

U/118.-119. Regije Afrike: Sjeverna Afrika, Srednja Afrika, Istočna Afrika, Južna Afrika, Zapadna Afrika

2. Navedite uzroke slabije gospodarske razvijenosti Afrike.

U/131.-132. Uzroci slabije gospodarske razvijenosti Afrike- prirodne nepogode-suše, poplave, tropski cikloni, kolonijalna prošlost, gospodarska politika nakon stjecanja neovisnosti, nagli porast broja stanovnika, politička nestabilnost i sukobi, ovisnost o stranim kompanijama te o cijenama na svjetskom tržištu.

3. Izdvojite specifičnosti poljoprivredne proizvodnje Afrike te navedite tipične poljoprivredne kulture.

U/132.-133. Najveći dio stanovništva Afrike živi od tradicionalne (samoopskrbe) poljoprivrede. Na malim posjedima, uglavnom bez primjene mehanizacije, zaštite bilja, umjetnih gnojiva uzgajaju za vlastite potrebe u tropskom području proso, rižu, manioku, jam, batat dok u umjerenom području uzgajaju ječam i pšenicu.

U nekim je afričkim državama razvijena tržišna (komercijalna) poljoprivreda. Na plantažama se uzgajaju tropske kulture (kakaovac, kikiriki, pamuk, kaučuk...) i mediteranske kulture (agrumi, vinova loza...) za izvoz. Plantaže su uglavnom u vlasništvu stranih kompanija ili potomaka Europljana doseljenih u doba kolonijalizma. Na plantažama radi domorodačko stanovništvo za male nadnice. Stočarstvo je u Africi slabo razvijeno. Stoka se uzgaja za prehranu stanovništva-koze, ovce...

4. Što je monokultura?

U/133. Monokultura-tip poljoprivrede u kojoj se na velikoj poljoprivrednoj površini uzgaja samo jedna poljoprivredna kultura tijekom više godina.

5. Zbog čega je u Africi gospodarska aktivnost stanovništva povezana sa sječom mahagonija, tikovine, ebanovine?

U/133. Mahagonij, tikovina i ebanovina su vrste kvalitetnog tvrdog drveta koje raste u tropskim kišnim šumama Afrike. Drvo se izvozi neprerađeno, u obliku trupaca i donosi malu zaradu stanovništvu Afrike.

6. Zbog čega u Africi rudarstvo ima prednost u odnosu na industriju?

U/134. Afrika zbog starosti stijena obiluje rudnim bogatstvima (izvori nafte i zemnog plina, dijamanti, kobalt, uranij, zlato, boksit, mangan, fosfati, bakar, željezna ruda, kameni ugljen, cink, olovo). Afričke države na svjetskom tržištu ostvaruje znatan udio u proizvodnji tih ruda. Industrija je slabije razvijena u Africi. Razlozi slabog razvoja industrije su nedostatna opskrba električnom energijom, nedostatak stručnjaka, kapitala, tehnologije i infrastrukture, česti politički sukobi. U većini država Afrike industrija je slabo razvijena.

7. Zbog čega prostor Afrike ima velik turistički potencijal?

U/135. Potencijal Afrike je više od 600 zaštićenih prostora, od kojih je na UNESCO-ovu Popisu svjetske prirodne, kulturne i mješovite baštine više od 140 lokaliteta. Sve veći je broj afričkih zaštićenih prostora i na Popisu ugrožene baštine.

8. Istražite s pomoću interneta i navedite najpoznatija turistička odredišta u Africi (ljetovališta, povijesni lokaliteti, nacionalni parkovi).

Odgovor učenika

SUVREMENI PROBLEMI I MOGUĆA RJEŠENJA

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 4.

Razrada ishoda:

- objašnjava uzroke i posljedice siromaštva (prirodno-geografska uvjetovanost, nagli porast broja stanovnika, utjecaj kolonijalizma i neokolonijalizma, politička nesigurnost, migracije)
- obrazlaže nejednaku raspodjelu vodnih resursa i njihovu valorizaciju
- analizira uzroke, pojavnost, rasprostranjenost (prirodno-geografska uvjetovanost, slaba zdravstvena zaštita, loši higijenski uvjeti, nizak stupanj obrazovanosti) i posljedice bolesti i epidemija

PITANJA:

1. Navedite suvremene probleme s kojima se susreću afričke države.

U/136.-141. Porast broja stanovnika u sirotinjskim četvrtima gradskih aglomeracija, složena etnička, vjerska i jezična struktura stanovništva, nametnute državne granice, nejednaka raspodjela vodnih resursa, pothranjenost i glad, epidemije i bolesti, nizak stupanj obrazovanja, nedovoljna zdravstvena zaštita...

2. Obrazložite zašto je visoki prirodni porast broja stanovnika problem u Africi.

U/136.-137. Afrika je gospodarski slabije razvijen kontinent. Stanovništvu je potrebno osigurati hranu, pitku vodu, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, stanove i radna mjesta. Afrička sela su prenaseljena. U njima su skromni uvjeti za život pa stanovništvo nekontrolirano i naglo preseljava u gradove. Naseljavaju sirotinjske četvrti gradskih aglomeracija.

3. Na primjeru Nigerije obrazložite političku nestabilnost prostora Afrike. Nigeriju pronađite na geografskoj karti Afrike.

U/137. Nigerija je država u kojoj živi više od 500 etničkih skupina (govore oko 500 jezika). Između etničkih skupina su velike kulturne razlike. Zbog kulturnih razlika nastaju sukobi, separatistički pokreti te politička nestabilnost. Posljedice su mnogobrojne ljudske žrtve, velik broj izbjeglica i prognanika te goleme materijalne štete.

4. S kojim problemima se susreću afričke države zbog nejednake raspodjele vodnih resursa?

U/138.-139. Nedostatak pitke vode. U većini afričkih država je opskrba stanovništva pitkom vodom veliki problem. Posebno je on izražen u ruralnim područjima (Ekvatorska Gvineja, Angola, Čad, Mozambik...) Opskrbu pitkom vodom dodatno ugrožavaju porast broja stanovnika, poljoprivredna proizvodnja, suše, klimatske promjene, razvoj industrije i prometa... Problem nedostatka pitke vode uzrokuje stres i sukobe među stanovništvom, ali i među državama zbog gospodarenja vodnim resursima.

5. Nabrojite bolesti koje opterećuju stanovništvo Afrike.

U/140.-141. sida ili AIDS, koronavirus, malarija, ebola, bolest spavanja, kuga, kolera, tuberkuloza, lepra...

6. Zbog čega je važno uspostaviti obavezno obrazovanje stanovništva u Africi?

U/143. Smanjit će se broj nepismenog i slabo obrazovanog stanovništva. Obrazovano stanovništvo ima mogućnost traženja boljeg radnog mjesta i ima izglede za bolji život.

7. S pomoću geografske karte Afrike navedite države čije se stanovništvo susreće s problemom gladi.

U/139. DR Kongo, Srednjoafrička Republika, Somalija, Madagaskar, Južni Sudan

8. Istražite s pomoću interneta UNICEF-ov međunarodni projekt „Škole za Afriku“ i navedite načine na koje učenici velikog broja škola u Hrvatskoj pomažu djeci Afrike.

TEMA: SJEVERNA I JUŽNA AMERIKA

OTKRIVAMO AMERIKU

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 5.

Razrada ishoda:

- uspoređuje geografski smještaj i položaj Amerika s drugim kontinentima
- objašnjava kriterije regionalizacije, razlikuje Sjevernu i Južnu Ameriku od Angloamerike i Latinske Amerike koristeći se geografskim kartama

PITANJA:

1. Tko je otkrio Ameriku, a po kome je dobila ime?

U/144. Ameriku je otkrio Kristofor Kolumbo. Ime je dobila prema talijanskom pomorcu Amerigu Vespucciju.

2. S pomoću geografske karte svijeta odredite geografski smještaj Amerike.

U/144.-145. Amerika je smještena na sjevernoj i južnoj te na zapadnoj Zemljinoj polutki. Teritorij Amerike se proteže kroz četiri toplinska pojasa: sjeverni hladni, sjeverni umjereni, žarki i južni umjereni toplinski pojas.

3. Objasnite važnost položaja Amerike na obalama Atlantskog i Tihog oceana.

U/145. Danas se najveći dio svjetske trgovine obavlja pomorskim putom. Atlantski i Tihi ocean su najprometniji dijelovi svjetskog mora. Na njihovim se obalama nalaze gusto naseljena i vrlo razvijena područja.

4. S pomoću geografske karte Amerike navedite morske prolaze i kanale koji odvajaju Ameriku od ostalih kontinenata.

U/144. Drakeov prolaz odvaja Južnu Ameriku od Antarktike; Danski prolaz odvaja Sjevernu Ameriku od Islanda (Europe); Beringov prolaz odvaja Sjevernu Ameriku od Azije; Panamski kanal odvaja Sjevernu od Južne Amerike.

5. Objasnite prometnu važnost Panamskog kanala.

U/146. Panamski kanal povezuje Atlantski i Tihi ocean preko Panamske prevlake. Izgradnjom kanala bitno je smanjen pomorski put i olakšano prometno povezivanje Atlantskog i Tihog oceana.

6. Na koje se kontinente dijeli Amerika?

U/144. Amerika se dijeli na Sjevernu i Južnu Ameriku.

7. Prema čemu su nazive dobile Angloamerika i Latinska Amerika?

U/147. Angloameriku (dio Sjeverne Amerike-SAD i Kanada) naselili su doseljenici s engleskoga govornog područja (Englezi, Irci, Škoti i Velšani). Danas na tom području uglavnom prevladava engleski jezik, a kulturno je nasljeđe uglavnom oblikovano pod zapadnoeuropskim utjecajem.

Latinsku Ameriku (prostor južno od SAD-a; Srednja i Južna Amerika) su u kolonijalnom razdoblju uglavnom naselili Španjolci i Portugalci. Španjolski i portugalski jezik potječu iz latinskoga jezika pa se ta cjelina naziva Latinska Amerika.

8. Na geografskoj karti u atlasu pokažite prostor Sjeverne i Južne Amerike te Angloamerike i Latinske Amerike.

RELJEF I VODE

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 5.

Razrada ishoda:

-objašnjava specifičnosti reljefa, klime, voda i živog svijeta Amerika

PITANJA:

1. Navedite i na geografskoj karti Amerike pokažite reljefne cjeline Amerike.

U/149. Prastari štitovi (Kanadski štit, Gvajanski i Brazilski štit), staro gorje (Apalačko gorje, Brazilsko visočje, Gvajansko gorje), mlade planine (Kordiljeri) i velike ravnice (ravnicu u porječju rijeke Mississippi, središnje ravnice između Anda i prastarih visočja).

2. Koji su dijelovi američkog kopna najstariji?

U/148. Kanadski štit, Gvajanski i Brazilski štit

3. Objasnite gospodarske mogućnosti Apalačkog gorja.

U/150. Gospodarske djelatnosti koje se razvijaju na području Apalačkog gorja su: šumarstvo, industrija, hidroenergija. Apalačko gorje je šumovito područje, ispresjecano rijekama na kojima su podignute hidroelektrane. Paleozojske je starosti; rudno bogatstvo (kamenjci ugljen i željezna ruda) bili su osnova jake industrijalizacije.

4. Zašto su u Americi uz obalu Tihog oceana nastale mlade ulančane planine?

U/40.-41./150. Nastanak mladih planina posljedica je velike tektonske aktivnosti vezane uz pomicanje litosfernih ploča (Ande-podvlačenje Nazca ploče pod Južnoameričku ploču; Pacifička ploča pomiče se prema Sjevernoameričkoj ploči). Ovaj prostor je i dio Pacifičkog vatrenog prstena pa je izražena vulkanska i tektonska aktivnost.

5. Što su altiplanosi?

U/151. Visoravni u središnjim dijelovima Anda.

6. S pomoću geografske karte u atlasu navedite najveće visoravni i zavale na zapadu Amerike.

U/150.-151. Altiplano-visoravan u središnjem dijelu Anda; Velika zavala (Great Basin), visoravan Columbia i Colorado u SAD-u te Meksička visoravan u Meksiku.

7. Zbog čega je središnja ravnica u porječju rijeke Mississippi plodna?

U/152. Vjetar je s ruba Kanadskog štita prema jugu odnosio i u porječju Mississippija nataložio prapor, koji je osnova plodnog tla. Plodno tlo nalazi se i na riječnim nanosima uz rijeke.

8. S pomoću geografske karte navedite velike rijeke i jezera Amerike.

U/150.-152. Rijeke: Mississippi s pritokom Missouri, Ohio, Tennessee, Columbia, Colorado (Sjeverna Amerika; Amazona, Parana, Paraguay, Orinoco (Južna Amerika)
Jezera: Velika jezera (Sjeverna Amerika); Titicaca (Južna Amerika).

KROZ ČETIRI TOPLINSKA POJASA

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 5.

Razrada ishoda:

- objašnjava specifičnosti reljefa, klime, voda i živog svijeta Amerika

PITANJA:

1. Nabrojite klimatske čimbenike koji utječu na klimu Amerike.

U/153. Pružanje kroz četiri toplinska pojasa, utjecaj mora, zapadnih vjetrova, nadmorska visina i reljef, morske struje.

2. Objasnite utjecaj Humboldtove morske struje na nastanak pustinje Atacame.

U/154. Na nastanak pustinje Atacame veliki utjecaj ima hladna Humboldtova morska struja. Hladne morske struje pogoduju razvoju anticiklona. Anticiklona donosi suho i stabilno vrijeme. Nema padalina. Humboldtova morska struja pridonosi sušnosti priobalja. Izostanak padalina razlog je nastanka pustinje Atacame.

3. Uz pomoć tematske karte (Tipovi klima u Sjevernoj i Južnoj Americi) u udžbeniku Gea 4. na stranici 154. i geografske karte u atlasu objasnite rasprostranjenost tipova klima u Sjevernoj Americi.

U/154.-158. Na krajnjem sjevernom rubu, na Kanadskom arktičkom otočju i na Grenlandu područje je snježnih klima (klima vječnog mraza i klima tundre). Veliki dio teritorija države Kanade, te područje oko Velikih jezera prostor je vlažne snježno-šumske klime. U zavalama Kordiljera prevladava suha, stepska klima. Na jugu i jugoistoku SAD-a najraširenija je umjereno topla vlažna klima. U priobalnim područjima Kalifornije prevladava sredozemna klima. Suhe klime raširene su oko obratnica. Sjever Meksika i jugozapad SAD-a ima vruću pustinjsku i stepsku klimu. Stepsku klimu nalazimo i u unutarnjim zavalama Kordiljera.

4. Objasnite razliku između uragana (hurricane) i tornada.

U/153.-155. Uragani su tropski cikloni koji nastaju nad tropskim dijelom Atlantskog oceana i kreću se na zapad te često zahvaćaju otočja u Karipskome moru te južnu i jugoistočnu obalu SAD-a. Tornado nastaje u središnjim ravnicama Sjeverne Amerike. To je iznimno jak vrtlog koji se spušta iz oblaka.

5. Uz pomoć tematske karte (Tipovi klima u Sjevernoj i Južnoj Americi) u udžbeniku Gea 4. na stranici 154. i geografske karte u atlasu objasnite rasprostranjenost tipova klima u Južnoj Americi.

U/154.-158. U Amazoniji prevladava prašumska klima. Prema sjeveru i jugu prašumska klima prelazi u savansku klimu (porječje Orinoca). Na prijelazu iz tropskog u južni umjereni pojas i na krajnjem jugu Južne Amerike prevladava suha klima. Pustinjska klima raširena je u pustinji Atacami. Stepska klima prevladava u argentinskoj Patagoniji i u zaleđu Anda. Umjereno topla vlažna klima rasprostranjena je u vlažnim nizinama umjerenog pojasa Južne Amerike.

6. Objasnite nazive biljnih zajednica u Južnoj Americi.

U/154. Selva- tropska kišna šuma. Campo/llano-savana. Pampa-stepa.

7. Opišite utjecaj klime na život čovjeka.

Odgovor učenika.

USELJENIČKI KONTINENT

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 5.

GEO OŠ B.A.C.8.6.

Razrada ishoda:

- objašnjava specifičnosti stanovništva, naselja i gospodarstva Amerika
- analizira historijsko-geografske i suvremene migracijske tokove
- istražuje brojnost, strukturu i prostorni raspored hrvatskoga iseljništva u Sjevernoj i Južnoj Americi te uzroke iseljavanja iz Hrvatske

PITANJA:

1. Tko su starosjedioci Amerike?

U/159. Starosjedioci Amerike su Indijanci, Inuiti i Aleuti.

2. Objasnite kronološki i prostorno proces naseljavanja Amerike od početka 17. stoljeća do danas.

U/159.-161. U kolonijalno doba doseljavanje Europljana bilo je razmjerno sporo. Prva trajna doseljenička naselja u Angloamerici osnovana su tek početkom 17. stoljeća.

Pojačano doseljavanje u Sjevernu i Južnu Ameriku slijedilo je u razdoblju od stjecanja neovisnosti američkih zemalja do potkraj 19. stoljeća. U tom razdoblju pojačano doseljavaju sa zapada Europe (Irski, Škoti, Englezi, Nijemci i dr.) u Angloameriku, a slabije s juga Europe u Latinsku Ameriku.

Od kraja 17. do sredine 19. stoljeća u Ameriku za rad na plantažama i rudnicima Sjeverne i Južne Amerike nasilno su dovođeni robovi iz Afrike. Nakon ukidanja ropstva u obje se Amerike doseljavaju Kinezi, Indijci i drugi Azijci kao jeftina radna snaga u rudnicima, na plantažama...

Najjači val doseljavanja u Sjevernu i Južnu Ameriku (posebno u SAD) bio je potkraj 19. i početkom 20. stoljeća. Najviše doseljenika dolazi iz Južne i Srednje Europe (Talijani, Španjolci, Portugalci, Grci, Poljaci, Hrvati). Nakon Prvoga svjetskog rata postupno se smanjuje doseljavanje u Angloameriku jer je SAD ograničio useljavanje. Doseljenici tada kreću prema Južnoj Americi, posebno Čileu i Argentini, sve do 1930. kad je doseljavanje splasnulo. Danas je doseljavanje stanovništva izrazito pod nadzorom država useljenja. Zbog toga je smanjen opseg useljavanja u Sjevernu i Južnu Ameriku. Ipak i danas se nastavlja doseljavanje, ponajprije u Angloameriku, dok je Latinska Amerika emigracijska. Od izvanameričkih doseljenika najbrojniji su Azijati (Kinezi, Indijci i Filipinci). Važno je i preseljavanje između američkih država, primjerice iz Meksika u SAD ili iz latinskoameričkih država u Argentinu i Čile.

3. Objasnite obilježja unutarnjih migracija u državama Angloamerike i Latinske Amerike.

U/161. U Angloamerici uobičajene su migracije iz grada u grad jer su ljudi navikli mijenjati mjesto stanovanja, ponajprije u potrazi za boljim poslom. U Latinskoj Americi snažne su migracije iz sela u gradove.

4. S pomoću tematske karte (Gustoća naseljenosti Sjeverne i Južne Amerike) u udžbeniku Gea 4. na stranici 162. izdvojite područja guste i rijetke naseljenosti Amerike.

U/162. U Sjevernoj Americi gusto je naseljeno područje oko Velikih jezera, atlantsko primorje SAD-a, tihooceansko primorje u Kaliforniji, Antili i Meksička visoravan. U Južnoj Americi gusto su naseljena priobalja Atlantskog i Tihog oceana osim na krajnjem jugu i sjeveru Čilea.

Visoravni u tropskom području Anda također su gusto naseljena. Rijetko naseljena područja su hladni sjever Sjeverne Amerike, pustinje na jugozapadu i suhe unutarnje ravnice. U Južnoj Americi rijetko su naseljene Amazonija i Patagonija.

5. Objasnite jezični i vjerski sastav stanovništva Amerike.

U/162. U Kanadi su dva službena jezika-engleski i francuski. U SAD službenije jezik je engleski. Zbog povijesnih razloga i jakog doseljavanja Meksikanaca na jugozapad SAD-a u upotrebi je i španjolski jezik. U vjerskom sastavu prevladavaju kršćani-protestanti i katolici. U Brazilu službeni jezik je portugalski. U većini ostalih latinskoameričkih država službeni jezik je španjolski. U državama u kojima je znatan udio Indijanaca u upotrebi su njihovi jezici-majanski, kečua, aimara. Velika većina stanovništva Latinske Amerike rimokatoličke je vjere.

Različitost jezika, različitost vjerskog sastava posljedica je povijesnih razloga, izmiješanosti stanovništva te prožimanja europskih, afričkih i indijanskih kultura.

6. Zbog čega Hrvati preseljavaju u Ameriku?

U/163. Zbog ekonomskih (bolest vinove loze, siromaštvo) i političkih razloga (nezadovoljstvo stanjem u Jugoslaviji).

7. S pomoću interneta istražite u kojim gradovima u Americi postoje hrvatske iseljeničke zajednice. Navedite neke od oblika suradnje hrvatske iseljeničke zajednice i domovinom Hrvatskom.

Odgovor učenika

GOSPODARSKA OBILJEŽJA AMERIKA

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 5.

GEO OŠ B.A.C.8.6.

Razrada ishoda:

- objašnjava specifičnosti stanovništva, naselja i gospodarstva Amerika
- uspoređuje iskorištavanje šumskih površina na primjeru Kanade i Brazila

PITANJA:

1. Objasnite razlike u gospodarskoj razvijenosti država Angloamerike i Latinske Amerike.

U/164.-165. Države Angloamerike (Kanada i SAD) su visoko razvijene države. Pripadaju skupini najrazvijenijih država svijeta. Povijesne prilike, ogromna prostranstva, rudna, ali i ostala prirodna bogatstva omogućila su stvaranje velikih tržišta na kojima slobodno kolaju ljudi i roba. Između država Latinske Amerike prisutne su suprotnosti u gospodarskoj razvijenosti. Prema veličini gospodarstva ističu se Brazil, Meksiko i Argentina. U gospodarstvu velikog broja država Latinske Amerike najvažniji je izvoz poljoprivrednih proizvoda i mineralnih sirovina. Brži gospodarski napredak koče neravnomjerna raspodjela bogatstva među stanovništvom, politička nestabilnost i gospodarske krize. Države Latinske Amerike pripadaju skupini srednje razvijenih država.

2. Objasnite razlike u poljoprivrednoj proizvodnji država Angloamerike i Latinske Amerike.

U/165.-166. Iako je u državama Angloamerike mali udio poljoprivrednog stanovništva, zahvaljujući suvremenim metodama rada i povoljnim prirodnim preduvjetima ostvaruju se visoki prinosi. Države Angloamerike izvoznice su žitarica (pšenice), uljarica, mnogih prehrambenih proizvoda.

U državama Latinske Amerike znatan je udio poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu. Najveći i najvredniji dio zemljišta u vlasništvu je malog broja veleposjednika i multinacionalnih tvrtki. Velik broj seljaka proizvodi samo za vlastite potrebe (krumpir kukuruz, grah, perad, stoka sitnog zuba). Za tržište se proizvodi na stočarskim veleposjedima i plantažama koje su uglavnom u vlasništvu multinacionalnih tvrtki, pretežno angloameričkih. Najvažnije tržišne kulture su kava, banane, ananas, šećerna trska, duhan..

3. Navedite prirodna bogatstva država Latinske Amerike.

U/167.-169. šume (Brazil), obojeni metali-bakar (Čile, Peru), željezna ruda (Brazil), nafta (Meksiko, Venezuela, Brazil, Kolumbija, Ekvador)...

4. Usporedite razlike u poslovanju i način gospodarenja šumom u Kanadi i Brazilu.

U/167. U Kanadi je razvijeno održivo gospodarenje šumama koje znači održavanje šumskih površina te uključuje pošumljavanje i uporabu zaštitnih sredstava. Otpadnog drva nema jer je tehnologija predade vrlo suvremena. U Brazilu je uobičajena selektivna sječa, a više od polovice je nelegalno. Pošumljavanje je skromno, izvorna šuma gotovo se ne obnavlja. U Amazoniji je izražena deforestacija.

AMERIČKI GRADOVI

ISHOD: GEO OŠ B.A.C.8.6.

Razrada ishoda:

-uspoređuje morfološku i socioekonomsku strukturu angloameričkih i latinskoameričkih gradova

PITANJA:

1. Gdje su nastali najveći gradovi Angloamerike?

U/171. Najveći angloamerički gradovi nastali su na morskim obalama, uz Velika jezera i veće rijeke (St. Lawrence i Mississippi) te južni dio tihooceanskog primorja.

2. Usporedite i opišite s pomoću fotografija američkih gradova u udžbeniku Gea 4. na stranicama 170.-174. izgled angloameričkih i latinskoameričkih velikih gradova.

U/170.-174. Izgled angloameričkog grada-izraženo poslovno središte s mnogobrojnim neboderima; ulice se obično sijeku pod pravim kutom, stambene četvrti u predgrađima sastoje se od obiteljskih kuća

Izgled latinskoameričkog grada- izražena poslovna središta, često očuvana stara gradska jezgra, nemaju plansku stambenu jezgru s obiteljskim kućama, česte sirotinjske četvrti

3. Pomoću priloženih slika (Favela u Brazilu) opišite život stanovnika favela.

Izvor: <https://latitudeb.com/wp-content/uploads/2014/01/P81901071.jpg> (preuzeto 20.8.2021.)

Izvor: <https://i.pinimg.com/236x/28/78/5d/28785de837c2b72f533881491a2fb0aa.jpg> (preuzeto 20.8.2021.)

U/173. Odgovor učenika.

4. Imenujte i na geografskoj karti pokažite najveće aglomeracije Angloamerike i Latinske Amerike.

U/170.-174. Angloamerika- New York, Los Angeles, Chicah, Washington, San Francisco, Boston, Dallas, Huston, Philadelphia, Miami, Toronto

Latinska Amerika- Ciudad de Mexico, Sao Paulo, Buenos Aires, Rio de Janeiro, Lima, Bogota

5. Odaberite jedan veliki grad Angloamerike i zamislite da u njemu živite. Navedite tri prednosti i tri nedostatka života u tom gradu.

Odgovor učenika.

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE

ISHOD: GEO OŠ B.A.C.8.6.

Razrada ishoda:

-obrazlaže ulogu SAD-a u suvremenome svijetu

PITANJA:

1. S pomoću geografske karte u atlasu objasnite položaj SAD-a.

U/175. Položaj SAD-a je povoljan. Prostire se između dva najprometnija oceana-Atlantskog i Tihog. Na kopnu graniči s Kanadom na sjeveru i Meksikom na jugu, a na moru dijeli granicu s Ruskom Federacijom u Beringovom prostoru.

2. Navedite i objasnite razloge snažnog gospodarskog razvoja SAD?

U/175.-176. Velika prirodna bogatstva i povijesne okolnosti omogućile su snažni gospodarski razvoj. Zahvaljujući širenju i naseljavanju teritorija tijekom 19. stoljeća stvoreno je veliko tržište s mnogo radne snage i velikim brojem potrošača. Razlog snažnog gospodarskog razvoja je i taj što se ni jedan svjetski rat nije vodio na teritoriju SAD pa nisu pretrpjeli gospodarsku štetu.

3. U čemu je značaj SAD-a u svijetu?

U/176.-177. SAD su vodeća gospodarska, politička i vojna velesila svijeta. U SAD-u se razvija najsnažnija industrija (visoke tehnologije, elektronika, zrakoplovna, svemirska, vojna...). SAD je jedna od pet stalnih članica Vijeća sigurnosti, vodeću ulogu imaju u NATO-u.

4. Što je sustav beltova?

U/177. Sustav poljoprivrednih pojaseva. Na plodnim površinama uzgaja se kultura koja ondje najbolje uspijeva (pojas pšenice, pojas kukuruza, pojas duhana, pojas pamuka...).

5. S pomoću geografske karte u atlasu odredite tri glavna industrijska područja SAD.

Navedite glavna industrijska središta tih područja.

U/178.-179. Sjeveroistok SAD (područje od Bostona do Washingtona, Chicago, Detroit), Jug SAD (Dallas, Houston, New Orleans), Tihooceansko primorje (Los Angeles, San Diego, San Francisco, Seattle).

6. Objasnite ulogu tercijarnih i kvartarnih djelatnosti u SAD-u.

U/179.-180. Tercijarne djelatnosti (promet, trgovina, bankarstvo, turizam) ostvaruju 80 % ukupnog prihoda SAD-a.

SAD su vodeća država u međunarodnoj trgovini, uvozi se i izvozi najrazličitija roba. Glavni trgovački partneri su države Europske unije, Kina, Kanada, Meksiko, Japan. Snažno je razvijen međunarodni promet (pomorstvo) i domaći promet (cestovni, željeznica). SAD je vodeća država svijeta po zračnom prometu. Američke burze su među vodećima u svijetu. SAD je i važna turistička država. Gradovi, nacionalni parkovi privlače velik broj turista...

7. Istražite s pomoću interneta i navedite neke nacionalne parkove u SAD-u. Opišite znamenitosti tih nacionalnih parkova.

Odgovor učenika.

TEMA: AUSTRALIJA I OCEANIJA TE POLARNI KRAJEVI

KONTINENT I ZEMLJA CRVENOG SRCA

ISHOD: GEO OŠ A.B. C. 8. 6.

Razrada ishoda:

- uspoređuje geografski smještaj i položaj Australije i Oceanije s drugim kontinentima
- objašnjava specifičnosti reljefa, klime, voda i živog svijeta Australije i Oceanije

PITANJA:

1. Zašto kažemo da je Australija izdvojeni kontinent?

U/182. Australija je jedini naseljeni kontinent koji se u cijelosti nalazi na južnoj Zemljinoj polutki. Izlazi na Tihi i Indijski ocean te Arafursko i Timorsko more. Od kontinenata su joj najbliže Antarktika (nenaseljena) i Azija. Blizina Azije znači prednost što se tiče položaja. Nepovoljno je što su ostali kontinenti prilično udaljeni pa je Australija prirodno izdvojeni kontinent.

2. Objasnite nastanak Velikog koralnog grebena. Pokažite ga na geografskoj karti Australije.

U/183. Veliki koraljni greben stvoren je od ostataka uginulih i živih koralja, sitnih morskih životinja koje stvaraju vapnenački vanjski kostur gradeći greben tisuću godina. Veliki koraljni greben pruža se uz sjeveroistočnu obalu Australije u duljini od 2000 km.

3. Objasnite uz pomoć geografske karte u atlasu reljefne posebnosti Australije.

U/184. U Australiji se izdvajaju tri reljefne cjeline: Zapadnoaustralski ravnjak, Veliko razvodno gorje i Središnja australska nizina. Prastari Zapadnoaustralski ravnjak zauzima otprilike polovicu Australije. Prostrane visoravni, raščlanjene dolinama povremenih tekućica izmjenjuju se sa suhim zaravnima na kojima su australske pustinje. Uzduž istočne obale Australije pruža se Veliko razvodno gorje. Najviši vrh je Mount Kosciusko (2228 m). Središnji dio Australije zauzima Središnja australska nizina. Sastoji se od tri velikih zavalu- Carpentarija, zavalu Eyre i zavalu rijeke Murray.

4. Objasnite uz pomoć tematske karte (Tipovi klime u Australiji) u udžbeniku Gea 4. na stranici 185. klimatsku raznolikost Australije.

U/185. Središnji i zapadni dio Australije je suh. To je područje pustinjske i stepske klime. Na jugoistoku je područje umjereno tople vlažne klime. Sjeverno i sjeveroistočno priobalje tropsko je vlažno područje pod utjecajem monsuna. Ovdje prevladava savanska klima i prašumska klima. Uski pojas na jugu Australije pod utjecajem je zapadnih vjetrova. Ovdje i na jugozapadu je područje sredozemne klime.

5. Zašto se biljni i životinjski svijet Australije razlikuje od onog na ostalim kontinentima? Navedite endeme Australije.

U/186.-187. Nakon raspada Gondvane australski se kontinent vrlo davno odvojio i ostao izdvojen od ostalih kontinenata te je životinjski i biljni svijet bitno drugačiji od ostalih kontinenta. Endemi Australije: životinje- klokan, koala, emu, dingo, čudnovati kljunaš; biljke- eukaliptus

6. Što su arteški bunari? U čemu je njihova važnost za Australiju?

U/188. Bušotine u kojima voda iz podzemlja izbija na površinu pod utjecajem tlaka. Zbog nedostatka vode veoma je važna voda iz podzemlja koja na površinu dolazi zahvaljujući arteškim bunarima.

STANOVNIŠTVO I GOSPODARSTVO AUSTRALIJE

ISHOD: GEO OŠ A.B.C. 8. 6.

Razrada ishoda:

- objašnjava specifičnosti stanovništva, naselja i gospodarstva Australije i Oceanije
- istražuje brojnost, strukturu i prostorni raspored hrvatskoga iseljništva u Australiji i Novom Zelandu te uzroke iseljavanja iz Hrvatske

PITANJA:

1. Tko su starosjedioci Australije?

U/189. Starosjedioci Australije su Aboridžini.

2. Objasnite kronološki i prostorno proces naseljavanja Australije od kraja 18. stoljeća do danas.

U/189.-190. Prvi Europljani koji su stigli u Australiju bili su britanski kažnjenici. Dolaze na područje današnjeg Sydneyja. Polovicom 19. stoljeća došlo je više Europljana potaknutih zlatnom groznicom. Europljani naseljavaju obalu i u potrazi za zlatom prodiru i u unutrašnjost. Znatnije doseljavanje je nakon Prvog svjetskog rata kad dolazi stanovništvo iz Srednje i Sjeverne Europe te nakon Drugog svjetskog rata kad većinom dolaze doseljenici iz sredozemnih zemalja. Sve do 1973. godine Australija je dopuštala doseljavanje samo bijelog stanovništva pa danas prevladavaju Australci europskog podrijetla. Od kraja 20 stoljeća u Australiju dolaze Azijati, najviše iz Jugoistočne i Istočne Azije.

3. Gdje u Australiji živi najviše hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka?

U/191. U savezним državama New South Wales i Victoria.

4. Objasnite razloge nejednake naseljenosti Australije.

U/190. Klimatski čimbenici uvjetovali su nejednaku naseljenost Australije. Stanovništvo uglavnom živi u obalnom području (umjereno topla vlažna klima i sredozemna klima, utjecaj zapadnih vjetrova) dok su područja zapadne (pustinjska klima, stepska klima) i sjeverne Australije (tropska klima) rijetko naseljeni.

5. Imenujte i na geografskoj karti u atlasu pokažite najveće australske gradove.

U/190. Canberra (glavni grad), Sydney, Brisbane, Adelaide, Melbourne, Perth...

6. Koja su obilježja australske poljoprivrede?

U/192. Poljoprivreda je iznimno napredna. Malo je zaposlenih ali proizvodi se dovoljno za vlastite potrebe i za izvoz. Plodnog tla nema dovoljno. U sušnoj unutrašnjosti razvijeno je ovčarstvo, a na vlažnijem jugoistoku mliječno i mesno govedarstvo te uzgoj pšenice, pamuka i ostalih kultura uz navodnjavanje. Australija je veliki izvoznik vune, govedine, mlijeka, mliječnih proizvoda, duhana, šećerne trske, tropskog voća, grožđa i vina.

7. Što je, uz poljoprivredu, prirodna osnova razvoja Australije?

U/ 193. Rudno bogatstvo-zlato, ugljen, željezna ruda, bakar, cink, ostali metali.

8. Navedite tercijarne djelatnosti koje danas donose znatan prihod stanovništvu Australije.

U/194. Promet, trgovina, turizam.

9. Istražite s pomoću interneta koje prirodne i kulturne znamenitosti turisti posjećuju u Australiji. Opišite jednu prirodnu ili kulturnu znamenitost.

Odgovor učenika.

OCEANIJA

ISHOD: GEO OŠ A.B.C. 8. 6.

Razrada ishoda:

- objašnjava specifičnosti reljefa, klime, voda i živog svijeta Australije i Oceanije
- objašnjava specifičnosti stanovništva, naselja i gospodarstva Australije i Oceanije

PITANJA:

1.Što je Oceanija?

U/195. Oceanija je zajednički naziv za više od 25 000 otoka i otočića u zapadnom i središnjem dijelu Tihog oceana.

2.Objasnite postanak vulkanskih otoka.

U/196. Vulkanski otok nastaje procesom izlivanja magme iz Zemljine unutrašnjosti u podmorje. Svakom erupcijom podmorskog vulkana stožasto uzvišenje je veće. Kad stožac vulkana izađe na površinu mora postaje otok. Vulkanski otoci vrhovi su podmorskih vulkanskih planina.

3. Što su atoli i kako nastaju?

U/196. Atol je koraljni vijenac koji okružuje plitko more u laguni. Koraljni vijenci nastaju oko vulkanskih otoka u toplom tropskom moru. Kad vulkan ugasne, otok polako počne tonuti pod vlastitom težinom. Novi koralji rastu na uginulima pa se koraljni vijenac zadržava.

4. Navedite i na geografskoj karti u atlasu pokažite velike otočne skupne Oceanije.

U/197. Melanezija, Mikronezija, Polinezija.

5.Koje su glavne gospodarske grane za većinu država Oceanije?

U/198. Poljodjelstvo (uzgoj tropskih kultura), ribarstvo, rudarstvo, turizam, promet (pomorska i zračna vojna uporišta).

6. Usporedite dva najveća novozelandska otoka. Po čemu su slični i po čemu različiti?

U/199.-200. Otoci su goroviti. Vulkanska aktivnost i gejziri na Sjevernom otoku posljedica su položaja na pacifičkom vatrenom prstenu. Obilježje Južnog otoka su mlade planine, Novozelandske Alpe. Otoci su smješteni u južnom umjerenom pojasu. Naseljeniji je Sjeverni otok zbog povoljnijih uvjeta za život. Južni otok je vjetrovitiji, hladniji i vlažniji i rjeđe naseljen. Gospodarstvo na otocima je razvijeno.

7. Imenujte i na geografskoj karti u atlasu pokažite glavni grad i najveća gospodarska središta Novog Zelanda.

U/200. Wellington (glavni grad), Auckland, Christchurch

ARKTIK I ANTARKTIKA

ISHOD: GEO OŠ C.A.B. 8. 1.

Razrada ishoda:

- razlikuje Arktik od Antarktike i pokazuje ih na geografskoj karti i globusu
- navodi specifične klimatske uvjete polarnih područja i njihov utjecaj na tlo i živi svijet
- navodi primjere i objašnjava mogućnosti i ograničenja iskorištavanja prirodnih resursa polarnih područja

PITANJA:

1. Na geografskoj karti u atlasu odredite arktičko i antarktičko polarno područje te imenujte područja koje obuhvaćaju.

U/201. Područje oko Sjevernog pola nazivamo Arktik. Arktik obuhvaća krajnje sjeverne rubne dijelove Europe, Azije i Sjeverne Amerike, uključujući Grenland, Kanadsko arktičko otočje i druga otočja između kojih je prostrani Arktički ocean. Područje oko Južnog pola je Antarktika. Antarktičko polarno područje je prostor Južnog oceana s granicom na 60° južne geografske širine.

2. Objasnite razliku između ledenog brijega i ledene sante.

U/203. Ledeni brjegovi su golemi ledeni blokovi koji su se otkinuli od priobalnih kopnenih ledenjaka i pali u more. Plutaju po moru. Ledene sante su nastale smrzavanjem mora.

3. Opišite životne uvjete na Grenlandu.

U/203. Grenland je prekriven ledenom kapom, u središnjem dijelu debelom više od 2000 metara. Na većem dijelu otoka prevladava klima vječnog mraza. Najpovoljniji uvjeti za život su na južnim obalama otoka gdje prevladava klima tundre. Ovdje žive Inuiti.

4. Koji narodi žive na Arktiku? Čime se bave?

U/203. Inuiti (Eskimi) žive u Sjevernoj Americi. Sami žive u Skandinaviji, Samojedi u Sibiru. Bave se uzgojem sjevernih jelena, turizmom.

5. Zašto na Antarktici nema stalne naseljenosti?

U/204. Antarktika je najhladniji kontinent. Gotovo sva površina je pod ledenim pokrovom (čak do 4000 metara). Na Antarktici su smještene samo istraživačke i meteorološke. Postaje.

6. Usporedite biljni i životinjski svijet Arktika i Antarktike.

U/203.-204. Na Arktiku žive sjeverni jeleni, polarni zečevi, lisice, vukovi, polarni medvjedi, ptice, tuljani. Na rubnim dijelovima nalazimo tundru-mahovinu i lišajeve.

Na Antarktici žive pingvini, tuljani, kitovi, ribe.

7. Navedite najmanje tri prirodna resursa koja se iskorištavaju na području Arktika.

U/203. Voda, nafta i zemni plin (Aljaska, sjever Kanade, Sibir), rude (zlato, ugljen...), riba

8. S kojim problemima se suočavaju polarni prostori a izazivaju zabrinutost u svijetu.

U/205. Pretjerani ribolov ugrožava okoliš. Zbog zatopljenja klime na Zemlji ugrožen je ledeni pokrov Antarktike. Topi se led na kopnu, povišuje se razina mora.

TEMA: SVIJET SE POVEZUJE

GLOBALIZACIJA

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 7.

Razrada ishoda:

- navodi primjere svjetskoga povezivanja (prometnoga, trgovačkog, kulturnog, financijskog, informacijskog)
- objašnjava utjecaj globalizacije na gospodarske aktivnosti

PITANJA:

1. Objasnite pojam globalizacija.

U/206. Globalizacija je proces gospodarskoga, prometnoga i informacijskog ubrzanog povezivanja svijeta

2. Zbog čega se danas svijet povezuje?

U/206. Zbog razvoja znanosti, suvremene tehnologije, tržišnog gospodarstva i demokracije.

3. Tko su nositelji globalizacije?

U/206. Glavni nositelji globalizacije su politički, gospodarski i vojno najmoćnije države svijeta.

3. Kako promet utječe na razvoj globalizacije?

U/208.-209. Promet se razvija. Prijevoz ljudi i robe postaje brži, jeftiniji, sigurniji (pomorski, zračni, željeznički, cestovni promet, telekomunikacije)

4. Navedite životna područja na koje utječe globalizacija.

U/207. Gospodarstvo, okoliš, politiku, stil i način života pojedinca, regionalne i nacionalne posebnosti kultura.

5. Objasnite utjecaj globalizacije na gospodarstvo.

U/210. Globalizacija utječe na razvoj svih gospodarskih grana. Turizam, promet, telekomunikacija i trgovina su djelatnosti koje su se najviše razvile zahvaljujući globalizaciji. Najveće i najbrže promjene doživio je telekomunikacijski sektor zahvaljujući razvoju komunikacijskih sredstava (računala, Internet, mobilni uređaji, internetske aplikacije). Trgovina se također snažno razvija. Roba i usluge dostupne su ljudima na različite načine (trgovački centri, outlet, online prodaja). S povećanjem slobodnog vremena i razvojem prometa i interneta svijet je dostupniji, razvija se turizam.

POZITIVNI I NEGATIVNI UČINCI GLOBALIZACIJE

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 7.

Razrada ishoda:

-navodi primjere pozitivnih i negativnih aspekta globalizacije

PITANJA:

1.Navedite pozitivne i negativne učinke globalizacije.

U/211.-212.Pozitivni učinci globalizacije-lakši pristup informacijama, znanju i tehnologijama, gospodarski rast slabije razvijenih država, daljnje ulaganje u razvoj znanosti i tehnologije, povezivanje multinacionalnih kompanija, produljenje životnoga vijeka i kvalitete života
Negativni učinci globalizacije-sve veća razlika između država u razvijenosti, odlazak radne snage iz slabije razvijenih država, amerikanizacija života, ilegalne aktivnosti, onečišćenje okoliša, zraka i tla što utječe na zdravlje ljudi

2.Na nekoliko primjera pokušajte opisati amerikanizaciju života u Hrvatskoj (nametanje američkog načina života-filmovi, glazba, NETFLIX, brza hrana-fast food). Istaknite pozitivne i negativne učinke amerikanizacije života u Hrvatskoj.

Odgovor učenika.

ULOGA MULTINACIONALNIH KOMPANIJA U ŽIVOTU POJEDINCA I U SVJETSKOME GOSPODARSTVU

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 7.

Razrada ishoda:

-opisuje ulogu multinacionalnih kompanija u životu pojedinca i svjetskome gospodarstvu

PITANJA:

1.Što su multinacionalne kompanije?

U/213. Multinacionalne kompanije su velika poduzeća koja imaju podružnice u više država svijeta.

2. Nabrojite nekoliko multinacionalnih kompanije koje posluju u svijetu i navedite na čemu temelje svoje poslovanje.

U/213.-215. Toyota (automobilska industrija), Microsoft (internetsko poslovanje), Amazon (trgovina), Boeing (zrakoplovna industrija), Walmart (trgovina)...

3. Opišite ulogu multinacionalnih kompanija u svjetskom gospodarstvu.

U/213. Multinacionalne kompanije potiču kretanje kapitala, roba, usluga, znanja i informacija. Potiču ulaganje i zapošljavanje u slabije razvijenim područjima (smanjuju nezaposlenost).

4. Navedite pozitivne i negativne učinke poslovanja multinacionalnih kompanija.

U/215. Pozitivni učinci poslovanja-sudjeluju u mnogobrojnim donacijama i humanitarnim akcijama, sponzori su mnogih sportskih, obrazovnih, znanstvenih i kulturnih događanja. Negativni učinci poslovanja-veliki onečišćivači prostora, nepovoljno utječu na klimatske promjene i život ljudi (porast društvenih nejednakosti).

5. Navedite neke proizvode multinacionalnih kompanija koje koristite u životu.

Odgovor učenika. Primjerice: hrana (KFC), piće (Coca-cola), kompjutor (Microsoft)...

6. Navedite nekoliko poslovnih kompanija u Hrvatskoj iz područja prehrambene industrije.

Istražite s pomoću interneta čije su to kompanije i tko je njihov vlasnik.

Odgovor učenika.

UTJECAJ VAŽNIH SVJETSKIH ORGANIZACIJA

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 7.

Razrada ishoda:

-imenuje i objašnjava ulogu i važnost bitnih svjetskih organizacija (UN, UNESCO, UNICEF, WHO, WTO, FAO, NATO) te njihov utjecaj na Hrvatsku

PITANJA:

1. Kada su, gdje i s kojim ciljem osnovani Ujedinjeni narodi?

U/216. Ujedinjeni narodi osnovani su nakon Drugog svjetskog rata (1945. godine); osnovani su u San Franciscu; osnovani su s ciljem sprečavanja ratnih sukoba te očuvanja mira i sigurnosti u svijetu.

2. Imenujte tijela Ujedinjenih naroda.

U/217. Opća skupština, Vijeće sigurnosti, Gospodarsko i socijalno vijeće, Međunarodni sud pravde, Tajništvo

3. Navedite nekoliko specijaliziranih organizacija koji djeluju u sklopu Ujedinjenih naroda i istaknite njihovu zadaću.

U/218.-219.

UNESCO- poboljšanje međunarodne suradnje u području obrazovanja, znanosti i kulture

UNICEF- pružiti pomoć djeci zahvaćenoj ranim stradanjima, programi vezani za zaštitu djece

WHO- podizanje razine zdravlja u svijetu

FAO- iskorjenjivanje gladi, poboljšanje razine prehrane, razvoj poljoprivredne proizvodnje

WTO- jačanje slobodne trgovine bez zapreke i uvođenje otvorenih tržišta

4. Što je G-7, a što G-20?

U/219. To su svjetski važne neformalne skupine. Ne čine neku službenu organizaciju, nemaju zajednička tijela ili sjedište. Predsjednici ili ministri tih država povremeno se sastaju kako bi uskladili svoje djelovanje na polju gospodarstva i međunarodne politike. G-7 je skupina sedam najrazvijenijih država svijeta (SAD, Kanada, Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska, Njemačka, Italija, Japan). G-20 je skupina 20 najvećih svjetskih gospodarstva.

UTJECAJ VELIKIH SVJETSKIH ORGANIZACIJA NA HRVATSKU

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 7.

Razrada ishoda:

- imenuje i objašnjava ulogu i važnost bitnih svjetskih organizacija (UN, UNESCO, UNICEF, WHO, WTO, FAO, NATO) te njihov utjecaj na Hrvatsku

PITANJA:

1. Što Republici Hrvatskoj donosi članstvo u međunarodnim organizacijama?

U/220. Članstvom u međunarodnim organizacijama Hrvatska stječe prava i obveze sudjelovanja u mnogim programima, projektima i aktivnostima, lakša trgovina u svijetu, veća sigurnost i stabilnost, uspješna promidžba Hrvatske u svijetu...

2. Imenujte međunarodne organizacije u kojima je Republika Hrvatska članica.

U/220.-221. UN, UNESCO, UNICEF, FAO, WHO, MMF, WTO, NATO, MOO, FIFA, FIBA, UEFA, IHF...

3. Što za Republiku Hrvatsku znači članstvo u Europskoj uniji?

U/220. Slobodu kretanja ljudi i kapitala, trgovinsku razmjenu, zajedničko tržište, financijsku stabilnost, korištenje financijske pomoći za razvoj države iz fondova EU, sudjelovanje u radu mnogih međunarodnih organizacija, financijsku i materijalnu pomoć u doba prirodnih katastrofa...

UTJECAJ GLOBALIZACIJE NA TVOJ ŽIVOT

ISHOD: GEO OŠ A.B. 8. 7.

Razrada ishoda:

-istražuje utjecaj globalizacije na svoj život

PITANJA:

1. Objasnite utjecaj globalizacije na primjeru jednog svog odjevnog predmeta (primjerice trenirke ADIDAS)

Istražite s pomoću interneta:

- a. gdje je sjedište robne marke odjevnog predmeta
- b. u kojoj državi je odjevni predmet proizveden
- c. razloge proizvodnje odjevnog predmeta u slabije razvijenim dijelovima svijeta
- d. cijenu odjevnog predmeta na internetu

Odgovor učenika.